Nehru Yuva Krida & Sanskrutik Mandal, Chikhli's

GAWANDE COLLEGE OF PHARMACY

Sakharkherda, Tq. Sindkhedraja Dist. Buldhana (M.S.)

(Approved DTE, PCI Govt. of Maharashtra, MSBTE, SGBAU)

Nilparv

2025-26

Education for Excellence

Healthcare with Compassion

Innovation for Better Tomorrow

Together We Grow

राष्ट्रीय सेवा योजना
शिबिर
GPS Map Camera

Nehru Yuva Krida & Sanskrutik Mandal, Chikhli's

GAWANDE COLLEGE OF PHARMACY

Sakharkherda Tq. Sindkhedraja Dist. Buldana

Nilparv

Magazine 2025-2026

Published & Editor by

Mr. A. G. Jadhao

Editor

Miss. Madhuri A. Theng

Mr. Aslam Pathan, Miss. Pranjali D. Thakre, Miss.Anjali Rathod

Mr.Ram G. Kale, Miss.Mayuri G. Zore, Mr.Atish N. Dhakne

Cover page & Design

Ku. Payal Kavhadkar

Student Editor

Abhishek Kharat, Adesh Chaudhari,

Sakshi Nagre, Atul Sarkate

Printed by

Nilesh Offset Printer's Chikhli

From the Desk of Director

Welcome you with great pleasure, Nehru Yuwa wa Krida sanskritik Mandal has started D.Pharm in 2015, B.Pharmacy Course in 2017 and M. Pharm Course in 2021. The institute introduced PGDMLT in 2021 with the vision of providing a good medical education to the students. Over the past eight years, teachers have played an important role in the development of pharmacy expertise for pharmacy community, home medical pharmacy, medical pharmacy. The faculty quickly achieved its role in developing, promoting and informing pharmacy through creative research, teaching and learning through integration with associations, organizations and universities.

Gawande College of Pharmacy is one of the best pharmacy College in the University and we are proud of it. It is reflected in the College's excellent curriculum. Gawande College of Pharmacy is different from other College in many ways. It is the only institute of its kind that offers in-depth medical education as well as character development and communication.

We have excellent laboratories and excellent systems so that students can compete and be on par with their peers. Pharmacy, clinical research, pharmacology, nano technology, drug discovery, molecular biology, photo-chemistry, etc. expanding with many opportunities in the fields. The ability to understand these developments and to analyse them. Coping with this change are some of the skills developed for students. As we strive for excellence in our work, our faculty continues to strive to reach new heights through the integration of graduate education, research and scholarship. Pharmaceutical industry. This will lead to further growth of our college. This 'Nilparv' is good platform for students creativity.

Heartily thanks....!

Dr. N. N. Gawande
Director

From the Desk of Principal

Dear Readers,

It gives me immense pleasure to release the annual college magazine 'Nilparv' 2025-26. Nilparv 2025-26 is an avenue for young students to get their innovative ideas, imagination, scientific information, and articles published. It is exclusively meant for bringing out the potential writing talent and developing the personality of the students.

It is indeed a matter of great pride that our college has made outstanding progress in academic, co-curricular, and extracurricular activities. Our students have consistently demonstrated their dedication, hard work, and enthusiasm in various fields, making us proud at every step.

The magazine serves as a testament to the creativity and intellect of our students. It reflects their diverse perspectives, critical thinking, and ability to express themselves eloquently. Each article, poem, and piece of artwork in this magazine is a result of their relentless pursuit of excellence and passion for learning.

Our faculty and staff have played a pivotal role in nurturing and guiding the students, encouraging them to push their boundaries and explore new horizons. Their unwavering support and mentorship have been instrumental in the holistic development of our students. I am confident that our students will continue to excel both in industry and academia. They have the potential to become future leaders, innovators, and change-makers who will contribute significantly to society. I extend my heartfelt congratulations to all the contributors and the editorial board for bringing you this wonderful magazine. Your hard work, creativity, and dedication are truly commendable. I am sure that 'Nilparv' 2025-26 will inspire and motivate many young minds to pursue their dreams and achieve greatness.

Wishing you all the best for scaling greater heights and achieving newer milestones in the coming days. Let this magazine be a source of inspiration, knowledge, and joy for all its readers.

Heartily thanks....!

Mr. Amol G. Jadhao
Incharge Principal

Editorial

It is great pleasure to introduce 'Nilparv' , annual magzing of the session 2025-26, It is a creation from the creative writings of the our college students. Dr.Nilesh Gawande ,the Founder and Principal of the organization provides better facilities for higher education to the students . He has all his efforts to make it possible. He has decided to develop human being by developing the creativity and the flame of higher education in the mind of the students from rural area . Today, the efforts are bearing good fruit.

Nilparv is a mirror of the mind set of college students . The college life , social awareness and experience of world are fluidly reflected in Nilparv. It focuses on expressiveness which is a key feature of human nature. We find in Nilparv, students' imagination and intellectual depth at extend. It also contains poems, articles , narration of the experience of youth which is mischievous, and humorous. This is a attempt of the student writer to capture the world of experience through poetry. We believe that the writers of tomorrow will be successful only through such effort. Today, due to the process of globalization, various media networks and invasion of various channels, the process of the humanity and sensitivity is at a fast pace. Nilparv is a small attempt to break through such a strange situation and awaken the humanity in man.

"On the occasion of 'Nilparv', budding students have scope to the latent qualities of the students. We aim to achieve through 'Nilparv', experience the vision of looking at the society with wide open eyes and the obsession of Satyam Shivam Sundaram with the help of literature, culture, art.

With this spirit and role, we are happy to present you this issue.

Thank you !

Editor

Miss.Madhuri Ashok Theng

NYKSM

अनुक्रमणिका

मराठी विभाग	(पृष्ठ क्र.१ ते २१)	
१. आजच्या युगात शिक्षणाला महत्व...	साक्षी नागरे	१
२. जीवन एक संघर्ष...	कु.नंदिनी जाधव	२
३. मन कुंदन	कु.अपेक्षा उगलमुगले	२
४. शेतकऱ्याचे पत्र	अभिषेक खरात	३
५. माणसे	कु.ज्ञानेश्वरी सरकटे	४
६. बाप	आदेश चौधरी	४
७. जीवन	कु.वैष्णवी डोळे	५
८. जपुन	कु.दिव्या बंगाळे	५
९. आई	कु.साक्षी कांबे	५
१०. यशाची वाटचाल	प्रतिक यादव	६
११. फतवा	कु.संतोषी अवचार	६
१२. स्त्री	अतुल सरकटे	७
१३. शिक्षक	कु.सुखदा ठाकरे	८
१४. शेतकरी	कु.पुजा सोळंके	९
१५. इंटरनेट	अनिकेत इंगळे	१०
१६. छ.शिवाजी महाराज	पल्लवी बंगाळे	१०
१७.आपली मायबोली-मराठी	प्रसाद धांडे	११
१८. भारतीय संस्कृती	कु.निता टाले	१२
१९. राष्ट्रीय सेवा योजना	कु.जान्हवी निकम	१३
२०. महिला सक्षमीकरण	कु.सृष्टी सानप	१४
२१. अभिजात मराठी भाषा	आदेश चौधरी	१५
२२. कविते तू अशी बहरुन ये...	कु.तेजस्विनी खरात	१८
२३. परीक्षा	प्रेमकुमार बेंडमाळी	१९
२४. माझी माय	कु.अश्विनी जायभाये	१९
२५. शंभुराजे...	वैभव मेहेत्रे	२०
२६. एन.एस.एस.कॅम्प	कु.श्वेता टकले	२०
२७. बाबा	ओम पापडकर	२१
२८. फार्मसी	कु.प्रतिक्षा नागरे	२१

हिंदी विभाग	(पृष्ठ क्र.२२ ते ३१)	
२९. प्रदूषण एक समस्या	कु.दिक्षा खिल्लारे	२२
३०. फुल	प्रतिक यादव	२२
३१. तुम	समर्थ गाडेकर	२३
३२. प्रकृती	कु.कोमल किरडे	२३
३३. किस्मत	कु.श्रध्दा खरात	२३
३४. माँ-बॉप	कु.पल्लवी बंगाळे	२३
३५. राष्ट्रभाषा हिंदी...	अभिषेक कठाळे	२४
३६. दहेज...	कु.वैशाली मवाळ	२५
३७. मिलना चाहता हूँ...	अनिकेत इंगळे	२७
३८. माँ	कु.ज्ञानेश्वरी अपार	२७
३९. बारीश...	कु.ज्ञानेश्वरी सरकटे	२८
४०. प्रकृती कुछ कहना चाहती है	कु.दिक्षा खिल्लारे	२८
४१. संत कबीर	ओम पापडकर	२९
४२. रिश्ता...	कु.साक्षी कांबे	३०
४३. गबिर रेखा	प्रतिक यादव	३०
४४. रैगिंग...	कु.पायल कवडकर	३१

इंग्रजी विभाग	(पृष्ठ क्र.३२ ते ३९)	
45 Indian Tradition:		
46 Yoga & Meditation	Abhishekh Kharat	32
47 False Faces & Buried Truth	Rushikesh Pathkar	33
48 L.o.v.e.	Ashwini Jaybhaye	33
49 Again And Again	Komal Bangale	33
50 Pharmacist...	Diksha Khillare	34
51 The Drug Of Life	Kundan Shinde	34
52 Common Human Diseases	Pratiksha Nagre	35
53 Dedicated To All Mothers	Om Papadkar	36
54 Expectation	Akanksha Jadhav	36
55 Why Complicate Life?	Kundan Shinde	36
56 Great Attitude	Vaibhav Mehetre	36
57 Its Only Because Of Crush	Payak Kawadkar	37
58 Girls	Dnyaneshwari Sarkate	37
59 Foresight...	Pratiksha Nagre	37
60 Smile...	Pratiksha Sarkate	38
61 It's Life...	Adesh Chaudhari	38
62 Examination...	Diksha Khillare	38
63 Our Life...	Pratiksha Nagre	38
64 Have You Formed Your...	Premkumar Bendmali	39
65 Soar...	Abhishekh Kharat	39

संस्कृत विभाग	(पृष्ठ क्र.४० ते ४४)	
६६ संस्कृत भाषा का महत्व	कु.आकांक्षा जाधव	४०
६७ उत्कृष्टविनोद:	प्रतिक यादव	४१
६८ आधुनिका रामहिष्य:...	कु.अश्विनी जायभाये	४२
६९ भारतीया संस्कृति:	कु.ऋषिकेश पातकर	४२
७० महाकवि बाणभट्ट	कु.श्वेता टकले	४३
७१ महाकवि भास	कु.कोमल बंगाळे	४३
७२ महाकविः कालिदासः	कुंदन शिंदे	४४
७३ संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्	दिक्षा खिल्लारे	४४
७४ सदाचारः	आकांक्षा जाधव	४४

उर्दु विभाग	(पृष्ठ क्र.४५ ते ५०)	
75 اردو ہندوستان کی مشترکہ تہذیب کی زبان	Moh.Sohil Sk. Mustafa	45
76 آئیے مضمون لکھیں!	Shoeb Shah Uman Shah	46
77 ادب زندگی ہے۔	Sk.Mustak Sk.Mustak	47
78 رومیؒ اور اقبالؒ کا مشترک نظریۂ حیات: عشق	Ummul Khair Fatema Sk.	48
79 مطالعہ کیسے کریں؟	Moh.Sohil Sk. Mustafa	48
80 لوہار کا لڑکا عظیم سائنسداں بن گیا.....	Mirza Ubaidbaig	49
81 کتاب میری بہترین ساتھی	Shoeb Shah Uman Shah	49
82 بے قرار کا قرار	Shoeb Shah Uman Shah	50

आजच्या युगात शिक्षणाला महत्व...

आजच्या युगात, या विश्वात पृथ्वीवर ज्ञानासारखी पवित्र गोष्ट दुसरी कोणतीच नाही. त्यामुळे आव निरक्षरतेचे निर्मूलन करुन गरीबी ाण अज्ञानाच्या जोखडातुन मानवी समाजास मुक्त करण्यासाठी समाजातील सर्व घटकांना लिखित ज्ञानाच्या व्यवहारात सहभागी करुन घेण्याचा शिक्षणाचा राष्ट्रव्यापी कार्यक्रम राबविला जात आहे. शिक्षणाच्या माध्यमाने साधारण मानव प्रतिष्ठा प्राप्त करुन प्रस्थापित समाज व्यवस्थेस धक्का देवू शकतो. यातुन दलित समाज आणि स्त्रिया बंधमुक्त होतात. यामुळेच मानवी विकासाच्या प्रक्रियेत शिक्षणाला फार महत्व प्राप्त झालेले आहे. शिक्षण मानवी विकास तर करतोच पण त्याचबरोबर विकासाची समान संधी उपलब्ध करुन निकोप आणि निरोगी समाजरचना निर्माण करते. शिक्षणामुळे अज्ञानी समाज स्वतःच्या भवितव्याचे निर्णय परिस्थितीचे आकलन करुन घेऊ शकतो. अज्ञानी समाज वैचारीक गुलामगिरीत जखडलेला असतो. त्यामुळे विकासाची संधी त्याला उपलब्ध होत नाही. शिक्षणामुळे स्वतःचे निर्णय घेण्याची क्षमता विकसीत होते.

आज सर्व जग २१ व्या शतकात पोहचलेले असतांना सुध्दा निरक्षरतेची समस्या सर्व जगालाच जाणवत आहे. देशाचा विकास हा साक्षरतेच्या प्रमाणाशी संबंधीत असतो. जे देश प्रगत म्हणून ओळखले जातात त्या देशाची साक्षरता जवळपास ९० ते ९९ टक्के च्या दरम्यान आहे. आणि भारता सारख्या विकसनशील देशाची साक्षरता ४० ते ६५ टक्के च्या दरम्यान आहे यावरुन आपण प्रगत देशाच्या तुलनेत का मागे आहोत ते लक्षात येते. यामूळेच जगातील सर्व देशांच्या नेत्यांची परिषद १९९० ला शिक्षणाच्या मूलभूत हक्कासाठी थायलंडमधील जोमेटीन येथे झाली. या परिषदेच्या विचारमंथनाचे सार म्हणून संयुक्त राष्ट्रसंघाने १९९० हे वर्ष आंतरराष्ट्रीय साक्षरता वर्ष म्हणून जाहीर केले. ९ सप्टेबर हा दिवस आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिन म्हणून पाळला जाऊ लागला. निरनिराळ्या देशांमध्ये शिक्षणाच्या सार्वत्रीकरणाची मोहिम राबविण्यात येऊ लागली. यापूर्वी जागतिक व्यासपीठावरुन इतक्या गंभीरपणे शिक्षण या विषयावर कधी विचार झाला नव्हता. यावरुनच लक्षात येते की जागतिक स्तरावर शिक्षणाच्या प्रश्नाला किती महत्व देण्यात आलेले आहे.

आजच्या युगात जनतेचे अज्ञान हेच आपले खरे राजकीय भांडवल आहे. अशाप्रकारची एक राजकीय अंधश्रध्दा जगभर रुजलेली आहे. ती अंधश्रध्दा दूर करायची असेल त्याचप्रमाणे अज्ञान आणि निरक्षर समाजरचनेमूळे राष्ट्राच्या नियोजनाला जे अपयश आलेले आहे ते जर दूर करावयाचे असेल तर शिक्षणाचे महत्व देशांच्या नेत्यांना कळणे आवश्यक आहे. आज भारतात जावळपास ६२ टक्के साक्षरता आहे. म्हणजेच अजूनही ३८ कोटी जनता निरक्षर आहेत व मानहानीचे जीवन जगत आहे. यामूळे म. गांधीची, पंडीत नेहरुंची आदर्श समाजरचनेची कल्पना आज फार दूर गेलेली आहे. आणि यासर्व बाबीला एकच गोष्ट कारणीभूत ठरलेली आहे की नवीन युगातील शिक्षणाचे महत्व जाणूनही शिक्षणाच्या सार्वत्रीकरणात आम्ही अपयशी ठरलेले आहोत.

जीवन एक संघर्ष...

– कु.नंदिनी जाधव (बी फार्म भाग – ३)

सुखापेक्षा दुःखच असते फार,
तरीही तु जीवनात नको मानू हार ।
दुःखाला सुख म्हणुनच पहावे,

जीवन आपले नेहमी जगत रहावे ।
जीवन जगता – जगता तुला सुध्दा
लागेल दुःखाचा छंद,
आणि तुच म्हणशील मग,
दुःखातच जगण्यात खरा आहे आनंद ।

जीवनात सुख असावे असे
तर प्रत्येकालाच वाटते,
आणि थोडे जरी दुःख आले
तर नयन अश्रुने दाटते ।

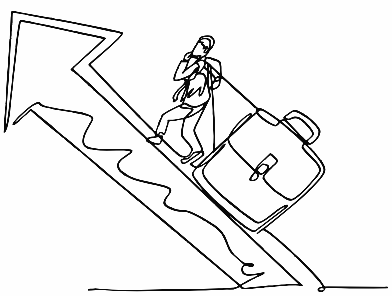

सुख दुःखा सोबत जीवनात
अनेक समस्याही येतात,
आधीच थोडेसे सावरलेल्या
मनाला ते आणखी क्लेष देतात।

जीवन एक संघर्ष आहे हे सत्य जो जानतो,
तोच या भवसागरातून आपली नौका पार हानतो ।
जीवनात दुःखानंतर सुख येत हे ज्याला उमगले,
त्यालाच जीवन जगण्याचे तंत्र खरे कळले ।
पण सरते शेवटी एकच गोष्ट स्मरणात राहे,

खरोखरच, 'जीवन एक संघर्ष आहे'

मन

– कु.अपेक्षा उगलमुगले
(बी फार्म भाग – ३)

प्रचंड आणि अदृश्य असे हे मन. यांचा गुंता सोडता सोडवेना, यांचा शेंडा नी बुड : थांगपताच लागे ना मनाच्या अगम्य अस्तित्वाला मिळालेले कंगोरे त्याच्या असण्याचे पुरावे देतात. कुणी पाहिलत का मनाला, पण मन मनातल्या मनात साऱ्यांनीच जाणलेल, मानलेल. अदृश्य असले तरी अस्तित्वात आहे,

आपल्या आतील चैतन्य म्हणजेच मन. भणभणनाऱ्या वाऱ्यासारख्या असंख्य प्रश्नाच्या वावटळा, सागराच्या उसळणाऱ्या लाटांसारख्या एकामागोमाग एक उठणाऱ्या भावनांच्या लहरी तर कधी भयावह करणारे समस्याचे प्रलय. कधीतर निरभ्र आकाशातील शीतल,

शांत, चांदण्यासारखे शुभ्र, स्वच्छ असे नितळ विचार असे काय तरी सांगावे.....

कधी राग, कधी लोभ, कधी कुणी विषयी मत्सर, कधी मोह, तर कधी दया, प्रीती, ममता, वात्सल्य या मनाच्या सप्तरंगी छटा : त्याची गणतीच करता करवेना.

शेतकऱ्याचे पत्र

– अभिषेक खरात
(बी फार्म भाग – ४)

माननीय,
कृषी मंत्री साहेब...

विषय : इतक्या कमी शब्दात विषय मांडु शकत नाही, त्यामुळे विषय वाचून पत्र फेकण्यापेक्षा पुर्ण पत्र वाचावे ही विनंती.

पत्र लिहिण्यास कारण की...... मी तसा बरा आहे. यंदा आपल्या कृपेने आत्महत्या कमी झाल्यात, जास्त जण उरलेच नाहीत आत्महत्या करायला, आम्ही भित्रे बाकी आहोत फक्त. दरवर्षीप्रमाणे यावर्षीही मुलाला कपडे, पुस्तके, खेळणी तर नाही.. पण त्याला एक वेळेचे अर्धवट देण्याइतपत दुःख माझ्या शेतात उगवले आहे. पाऊस कमी झाला यात तुमची काहीच चुक नाही...

घामाने जितके पिकवता आले तेवढे पिकवले. उधार मागायला सावकारकडे जाऊ शकत नाही, कारण पोरगी आणि बायको सोडुन गहान ठेवण्यासारखे आता काहीच उरले नाही.

माझ्या पोरीला माझा सदरा दिल्यामुळे ती सध्या आनंदात तर म्हणता येणार नाही पण थोडी फार खुष आहे. बायको माझी अगदी शांत आहे एकही शब्द बोलत नाही. बसल्या बसल्या कधी उगीच रडुन देते बसं ...!

तरी तुमच्या अमाप संपत्तीतुन आम्हाला काही उधार द्यावे ही विनंती..

आमचेच लचके तोडुन जमावलेली ती संपत्ती आहे,
हे सुध्दा ध्यानात घेतलेच तर तुम्हा मायबाप सरकारचे भले होईल

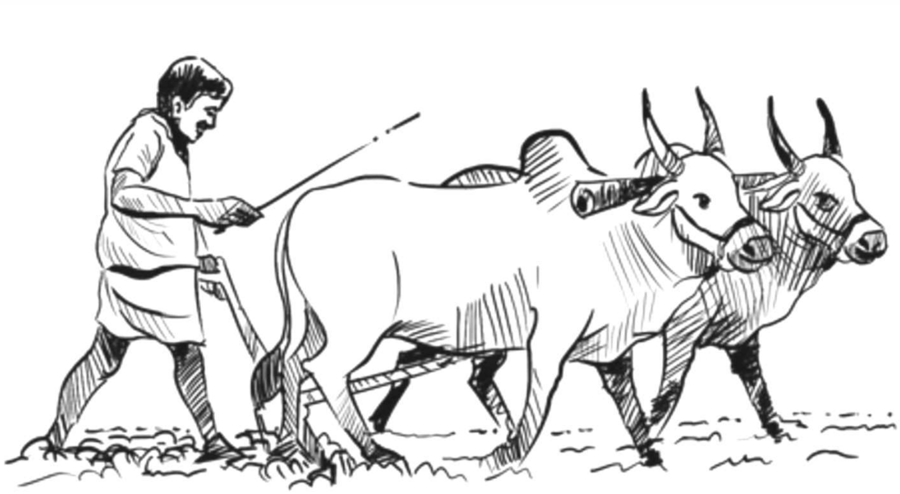

कळावे
आपला शेतकरी...

माणसे

– कु.ज्ञानेश्वरी सरकटे
(बी फार्म भाग – २)

सरडयालाही लाज वाटावी
इतक्या पटकन रंग बदलतात ही माणसे
क्षणात शब्द देवुन,
क्षणात शब्द मोडतात ही माणसे
आधाराला हात देतानांही
नखेच टोचतात ही माणसे
आपला आपला म्हणत पाठित घाव
घालतातच ही माणसे
रामाचं रुप घेऊनही रावणाचीच
पूजा करतात ही माणसे
सांत्वनाला आल्यावरही काटेच
पेरतात ही माणसे
मी नाही त्यातला म्हणत
तशीच वागतात ही माणसे
थोड्याफार स्वार्थासाठी
जात बदलतात ही माणसे
केलेल्या उपकारांना क्षणात
विसरतात ही माणसे
प्रश्न पडतो मला
अशी का वागतात ही माणसे
स्वाभिमानाशिवाय आयुष्य कशी
जगतात ही माणसे...

बाप

– आदेश चौधरी
(बी फार्म भाग – २)

आईचे गुणगान खूप झाले
पण बिचाऱ्या बापाने काय केले
बिकट प्रसंगी बापच सदा सोडवी
आपण फक्त गातो आईचीच गोडवी
आईकडे असतील अश्रुंचे पाट
तर बाप म्हणजे संयमाचा घाट
आठवते जेवण करणारी प्रेमळ आई
त्या शिदोरिची सोय ही बापच पाही
देवकी यशोदेच प्रेम मनात आठवा
टोपलीतून बाळास नेणारा वासुदेवही आठवा
रामासाठी कौशल्येची झाली असेल कसरत,
पुत्र वियोगाने मरण पावला बाप दशरथ.
काटकसर करुन मुलास देतो पॉकिटमनी,
आपण मात्र वापरी शर्ट प्यँट जूनी.
मुलीला हवे ब्युटीपार्लर, नवी साडी,
घरी बाप आटपतो बिन साबणाची दाढी.
वयात आल्यावर मुले आपल्याच विश्वात मन
बापाला दिसे मुलांचे शिक्षण, पोरीचे लग्न
मुलाच्या नोकरीसाठी जिना चढुन लागते धाप
आठवा मुलीच्या स्थळासाठी उंबरठे झिजवणार बाप
जीवनभर मुलांच्या पाठी बापाच्या सदिच्छा,
त्यांनी समजून घ्याल हीच माफक इच्छा.

जीवन

– **कु.वैष्णवी डोळे**
(बी फार्म भाग – ३)

जीवन असते जगण्यासाठी
जीवन असते जगण्यासाठी
सुख असते देण्यासाठी
दुःख असते घेण्यासाठी
मिळुन मिसळून राहण्यासाठी
एक सुंदर वाटेवर
वाटसरु वाट पाहतो दुरवर
परंतु त्याला माहित नसते
तो असतो स्वप्नांच्या सेतुकर
ठेचं तर एक कारण असतं
चुक लक्षात येण्यासाठी
चुक तर एक शिकवण असती
जिवण सुधारण्यासाठी
फुलाआधी कळी उमलते
विध्वंसाआधी सृष्टी जन्मते
मरण्याआधी जीवन मिळते
त्याचप्रमाणे तिरस्काराआधी प्रेम बदलते
ह्रदयातील आसवांना स्फुर्ती मिळाली
नयनांच्या दरवाज्यातुनी मुक्ती मिळाली
न उच्चारता एकही शब्द....
मनातील प्रश्नांना उत्तरे मिळाली
पिंपळाच रोप कसं
कुठेही उगवंत
कुठेही उगवंत म्हणून
त्याचं कसंही निभावतं.

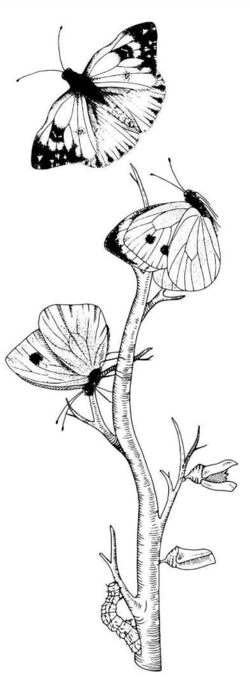

जपुन

– **कु.दिव्या बंगाळे**
(बी फार्म भाग – ३)

जपून टाक पाऊल इथे
प्रत्येक वाट आपली नसते
जपुन ठेव विश्वास
इथे प्रत्येक माणूस आपला नसतो

जपुन घे निर्णय
इथे प्रत्येक पर्याय आपला नसतो
जपुन ठेव आठवण......
इथे प्रत्येक क्षण सारखा नसतो

जपता जपता एक कर
जपुन ठेव मन,
कारण, तेच फक्त आपल नसतं

आई

– **कु.साक्षी कांबे**
(बी फार्म भाग – ४)

माऊलीसारखे कोण आहे
जिचे जन्मांतरीचे ऋण आहे.
असे ऋण की ज्यास व्यास नाही,
त्या ऋणाविना जीवनास साज नाही,
जिच्यासारखे कौतुक बोल नाहीत,
जिच्या यातनाना जगी तोड नाही
तिचे नाव जगात आई आई
एवढे कशाचेच मोल नाही

यशाची वाटचाल

– प्रतिक यादव
(बी फार्म भाग – ४)

कितीही झाला त्रास तरी आशा तु सोडू नकोस
होईलच ते साह्य तुजला याची फिकीर तू करु नकोस

नावे ठेवतील तुजला सारे लक्ष त्याकडे देऊ नको
ध्येय साहय करण्याचा प्रयत्न मात्र सोडु नको.

प्रयत्नांनी यश तुला नक्कीच मिळणार आहे
ठेवली जयांनी नावे तुजला
त्यांना चुक त्यांची कळणार आहे.

ठरवतील सारे वेडा तुजला
परंतु वेडा मात्र तु ठरु नकोस
ध्येय साहय करण्याचा
प्रयत्न मात्र सोडु नकोस

एक दिवस असा येईल ध्येय तुझे साह्य होईल,
परंतु दुःखात जयांनी तुला साथ दिली
त्यांना कधीही विसरु नकोस
गर्वाने तर कधीही फुगू नकोस

हवे तर हात आकाशाला टेकव
पण पाय मात्र जमीनीवरच ठेव

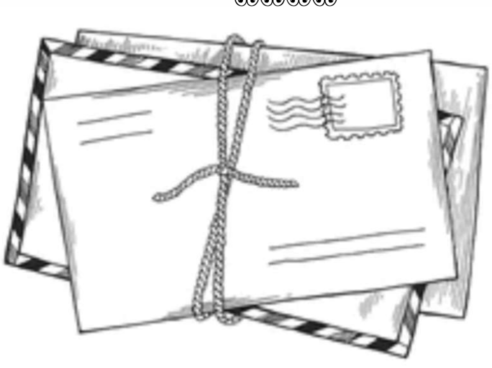

फतवा

– कु.संतोषी अवचार
(बी फार्म भाग – १)

माझ्या क्रुर शब्दातून या समाज व्यवस्थेवर
लाखो अनुबॉम्ब टाकयचं ठरवतो तेंव्हा
माझ्या डोळ्यांपुढे येतं,
माझ्याच घरचं अठरावीश्व दारिद्र्य...
मायनं भोगलेलं अगणित कष्ट
आणि मी जगत असलेलं रुक्ष आयुष्य
माझ्या पेटून उठणाऱ्या श्वासांनी
ही क्रुर समाज व्यवस्था
जाळून टाकयचं ठरवतो तेंव्हा
दिसतात घराच्या प्रत्येक फटीतून
आत पडणारी लाखो सूर्य किरणे
मायचं फाटत असलेलं एकच झांपर
आणि माझेच मला बेईमान होणारे श्वास
तेंव्हाच माय काढते माझ्यावर
आर्थिक सुधारणेचा फतवा
मग मी ही पानगळ झालेल्या
पानासारखा तसाच गळुन पडतो

चारोळी

माझं कित्येक दिवसापासून पाठवलेलं पत्र
तुझ्या गावी पोहोचलंच नाही
आजच कळलंय,
तुझ्या गावाला पोष्ट ऑफिसच नाही.

स्त्री

– अतुल सरकटे
(बी फार्म भाग – १)

आई आहेस की स्त्री आहेस तू... यशस्वी पुरुषाच्या यशाची प्रेरणा आहेस तू...
मोल नाही अशी अनमोल आहेस तू...

स्त्री जीवन हे मोल नाही ते अनमोल आहे. ज्याप्रमाणे खाणीतून हिरा चमकतो त्याप्रमाणे स्त्री सुद्धा तिच्या जीवनात ती परिस्थितीनुसार चमकत असते. सर्वांनाच वाटते मला स्त्री जीवन न मिळो. मी एक चांगली व्यक्ती म्हणून ओळखल्या जावो. अशी सर्वांचीच इच्छा असते. स्त्री जीवन हे जेवढे गोड असते तेवढेच ते कटू देखील असते.

स्त्रीला तिच्या जीवनात टप्प्या-टप्प्याने भूमिका पार पाडाव्या लागतात. स्त्रीची पहिली भूमिका असते ती 'मुलीची' आपल्या माता-पित्याची ती लाडकी असते. माता-पित्याची ती जीव की प्राण असते. तिचे लाड माता-पिता चांगल्या प्रकारे पुरवतात. तिचे हट्ट पुरवतात, तिला काय हवं आहे काय नको आहे, याची काळजी घेतात. माता-पिता आपल्या मुलांना तळहाताच्या फोडाप्रमाणे जपतात, मुलाला तरी एखाद्या वेळेस दुर्लक्ष केल्या जाते. परंतु मुलगी म्हणजे ती एक माता-पित्याची तिजोरी असते.

स्त्री जीवनाचा दुसरा टप्पा असतो, तो 'बहिण'. बहिणीला भावाची जोड असते. त्यांचे नाते रक्तसंबंधाचे असल्यामुळे ते अतूट असते. नंतर ती तारुण्यावस्थेत येते, तेंव्हा त्या माता-पित्याची काळजी आणखीनच वाढते. ती काळजी असते तिच्या लग्नाची. तिला मिळणाऱ्या जीवनसाथीची. माता-पिता आपल्या हृदयाचा तुकडाच दुसऱ्याच्या स्वाधीन करतात तेंव्हा यांची तळमळ त्यांच्या संवेदना या फक्त मुलीला आणि जेंव्हा ते माता-पिता बनतात त्यावेळेस अधिक समजतात.

स्त्री जीवनाची मुख्य भूमिका असते ती 'पत्नी'ची, मग त्या मुलीला आपले माहेरी झालेले सर्व लाड, लडीवाळपणा विसरुन एक जबाबदार स्त्री बनावे लागते. तिला आपल्या पतीला क्षणोक्षणी, पदोपदी साथ द्यावी लागते. त्याचबरोबर तिला एक सुन, एक वहिणी, एक काकू तर एक मामी अशा कितीतरी भूमिका पार पाडाव्या लागतात.

स्त्री जीवनातील मुख्य भुमिका आहे ती म्हणजे 'आई'ची. स्त्रीला वेगवेगळ्या भूमिका पार पाडून आईची देखील भूमिका पार पाडावी लागते. तिला आपल्या मुलांना समान वागणूक, संस्कार द्यावे लागते. स्त्रीचे असलेले नाते हे ऋणानुबंधाचे असते. ते नाते रेशीम नाते आणि पवित्र असते. ते नाते स्त्रिला जपून सांभाळावे लागते. ते एका धाग्याप्रमाणे असते. ते कुठेही तुटणार नाही, त्या धाग्याला कुठेही खंड पडणार नाही याची काळजी स्त्रीला घ्यावी लागते. स्त्री ही स्त्रीच असते, ती कुणालाही समजत नसते तिच्या मनाला कोणी समजत नाही कारण तिचे मन रत्नासारखे अनमोल असते.

शिक्षक

– कु.सुखदा ठाकरे
(बी फार्म भाग – १)

शिक्षक म्हणजे
आयुष्याला कलाटणी देणारी प्रेरणा,
ध्येयापुर्तीसाठी मार्ग दाखविणारी दिशा,
कधी बिकट परिस्थितीत प्रेमाची साथ,
तर कधी पाठीवरील शाबासकीचा हात.
कधी कौतुकाचे गोड शब्द,
तर कधी हातावर बसणारा छडीचा मार.

शिक्षक म्हणजे,
चांगले संस्कार करणारी मुर्ती,
संकटकाळात धैर्य देणारी स्फुर्ती.
चारित्र्यपुर्ण विद्यार्थी घडविणारा शिल्पकार,
जादुची छडी जी करते विद्यार्थ्यांची स्वप्न साकार.

शिक्षक म्हणजे,
सखोल मूलभूत ज्ञानाचे भांडार,
दूर करी जीवनातील अज्ञानमय अंधार.
अन्यायाविरुद्ध आवाज उठविणारी तलवार,
अनुभवातुन निर्माण होणारा साक्षात्कार.
असेच हे शिक्षकाचे आजन्म न फिटणारे उपकार.

शिक्षक म्हणजे
जिथे वाद नाही, संवाद आहे.
प्रश्न नाही, उत्तर आहे.
हिंसा नाही, क्षमा आहे.
हाव नाही, समाधान आहे.
धमकी नाही, धमक आहे.
भीती नाही, आधार आहे.
ही जात नाही, तर पत आहे.

सामान्य शिक्षक सांगतात,
चांगले शिक्षक स्पष्ट करतात.
वरिष्ठ शिक्षक प्रात्यक्षिक करतात,
महान शिक्षक प्रेरित करतात...

शेतकरी

– कु.पुजा सोळंके
(बी फार्म भाग – ३)

भारत हा कृषीप्रधान देश आहे असे आपण मोठ्या अभिमानाने सांगतो. 'जय जवान, जय किसान' म्हणून शेतकऱ्यांना गौरवितो. पण या शेतकऱ्यांच्या जीवनाचा, त्यांच्या अडीअडचणींचा विचार आपण कधीतरी केला आहे का?

स्वातंत्र्य लढ्याच्या काळात सर्व श्रमिक एक गोड स्वप्न पाहत होते. स्वराज्य आले की आपला अन्नदाता सुखी होईल. पण प्रत्यक्षात असे झाले नाही. ते मुठभर सधन शेतकरी होते त्यांनीच आपल्या पोळीवर तूप ओढून घेतले. सामान्य शेतकरी अधिकाधिक कर्जबाजारी झाला. त्यांचे शेत गहाण पडले आणि पुढे ते बड्या जमिनदारांच्या मालकीचे झाले. शेतकऱ्याला देऊ केलेल्या एक रुपयापैकी त्याच्यापर्यंत काहीच पोहोचत नाही. ते केवळ पंधरा पैसे मधल्यामध्ये गडत होतात. म्हणुन सर्व स्वार्थी राजकर्त्यांना विचारावं वाटतं –

''माझ्या बापानं केला नाही पेरा
तर तुम्ही काय खाणार धतुरा?''

आंध्रप्रदेश आणि विदर्भात शेतकरी आत्महत्या करत होते आणि आपले अर्थमंत्री दलाल स्ट्रीटवरच्या लक्षाधिशांचे अश्रू पुसण्यात गढले होते. आणखी एकशे चाळीस आत्महत्या झाल्यावर पंतप्रधानाचे पाय आंध्र आणि विदर्भाला लागले. हे केंद्र शासन शेतकरी वर्गाच्या संतापाच्या प्रक्रियेतून सत्तेवर आले आहे. तुम्ही त्यांना विचारु शकत नाही.

शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या म्हणजे व्यापक भीषण चित्राचा केवळ तुकडा आहे, ते दुखणं नव्हे, लक्षण आहे.

या देशात शेती बिघडली की सारं बिनसतं. तीन वर्षात कोणी नांगर बनव म्हटलं नाही. सुतारानं करावं काय ? तुकड्यासाठी जिला विकायला काढल्यावर कुठला नांगर आणि कुठलं जू ? कोणी अवजार मागत नाहीत, सुतार काम तुटल्यानं हातघाईला आहे, तिचं गत लोहार, कुंभाराची, तीच गत चांभाराची, सारेच अन्नाला मोहताज. सारेच गाव सोडून उठले कोणीही राज्यकर्ते आता त्यांना वाचवू शकणार नाही. त्यांना वाचवायचं असेल तर दोन दोष्टी व्हायला हव्यात. एक व्यापक जन आंदोलनाचा रेटा आणि दुसरी विधायक शासकीय हस्तक्षेप. आंदोलनाचा रेटा शासकीय हातांना हलवायला भाग पाडतो.

इंटरनेट

– अनिकेत इंगळे
(बी फार्म भाग – ३)

इंटरनेटवरंच ओळख झाली
इंटरनेटवरंच जुळलं प्रेम
सोयरीक संग लग्नाचा
आटोपला इंटरनेटवरंच गेम...
इंटरनेटवरंच हनीमून आणि
इंटरनेटवरंच डीव्होर्स झाला
पोट्टा–पोट्टी दोघे बी खुष
म्हणे या निमित्ताने
कॉम्प्युटरचा कोर्स झाला..
अशीच प्रगती केली विज्ञानाने
तर चमत्कार असे बी होतीन
लग्न इंटरनेट वर होतीन
अन पोट्टे फॅक्सच्या मशीनीतून येतीन

प्रियकर म्हणाला प्रेयसीला
'चल निरोप घेऊया
तातडीने आपापल्या घराकडे जाऊया
ती म्हणाली, इश्श्यऽऽऽ हे काय करता बाई !
का बरं निघायची दरवेळी करता घाई ?
प्रियकर म्हणाला,
प्रिये ..!
तुझ्या प्रेमाची नशा
माझ्या रोमारोमात भिनली आहे.
पण काय करु यार
मी भाड्याची सायकल आणली आहे ।।

छत्रपती शिवाजी महाराज

– पल्लवी बंगाळे
(बी फार्म भाग – ३)

राजे तुम्ही असता तर...
गरिबांच्या पोटाला विस्तवाचे चटके देणाऱ्या
सैतानाची तुम्ही मुंडकी उडवली असती !
अन स्वाभिमानाने आयुष्य जगणारी
नवी पिढी घडवली असती !
राजे तुम्ही असता तर...
भ्रष्टाचाराने बरबटलेल्या हातांची,
तुम्ही बोटे छाटली असती !
तुमच्या फक्त असल्याने
जगण्याची किंमत वाटली असती !
राजे तुम्ही असता तर...
वासनामय नजरेने बघणाऱ्या
डोळ्यांची बुबळेही जाळली असती !
स्त्रीचा सन्मान करण्याची किंमत
आम्हालाही कळाली असती,
राजे तुम्ही असता तर...
जातीयवादाची रोपटे वाढताच
तुम्ही ती नष्ट केली असती
अन् माणसाची मने...
माणुसकीच्या रानात गेली असती

राजे तुम्ही असता तर...
अतिरेक्यांचा बुरखा पांघरलेल्यांचा
चेहरा टर्रकन फाडला असता !
अन् याच भुमीत दुसरा
अफझलखान गाडला असता !
राजे तुम्ही असता तर...
निर्लज्यपणे लाच मागणाऱ्यांच्या
हातावर तुम्ही तुरी दिल्या असत्या
अन् कोलमडलेली विचारसरणीही
सुतासारखी सरळ झाली असती.
राजे... राजे तुम्ही असता तर...

आपली मायबोली-मराठी

– प्रसाद धांडे
(बी फार्म भाग – १)

मराठी भाषेची परंपरा फार जुनी व प्राचीन आहे. तिच्या अस्तित्वाच्या खुणा शिलालेखावर उमटलेल्या दिसतात. बाराव्या शतकामध्ये मराठीने ग्रंथरुप धारण केले. पुढे तिचा विस्तार वाढतच गेला व ती सर्व महाराष्ट्रभर बोलली जाऊ लागली व येथील लोकांची ती मायबोली झाली. महाराष्ट्राच्या राजभाषेचाही दर्जा तिला दिला गेला आहे. अशी ही प्राचीन मराठी भाषा आपली मायबोली आहे हे आपलं भाग्यच म्हणावं लागेल. आपल्या मनातील विचार व भावना या भाषेतून व्यक्त होत असतात. समाजामध्ये आदान-प्रदानही भाषेतूनच होत असते. त्यामुळे आपल्या मातृभाषेचा दर्जा इतर भाषेला देणे योग्य नाही.

अनेक संतांनी मराठी भाषेचे महत्व पटवून दिले आहे. अनेक कवी, लेखक व विचारवंत यांनी मराठी भाषेमध्ये साहित्यसंपदा निर्माण करुन तिच्या गुणांचे वर्णन केले आहे. प्राचीन काळात संस्कृत या भाषेतूनच तत्वज्ञान सांतिले जात होते. पण मुकुंदराज, ज्ञानेश्वर अशा अनेक संतांनी मराठी भाषेमध्ये वाङमय निर्माण केले. त्यामुळे ते जनसामान्यांपर्यंत जाण्यास मदत झाली. त्यामुळे मराठी भाषा ही आपल्या अभिमानाची बाब आहे, पण वाढते आधुनिकीकरण, विज्ञान-तंत्रज्ञान यांच्या वाढत्या प्रभावामुळे मराठी भाषेचा ऱ्हास होत आहे. इंग्रजी भाषेचा स्वीकार झाल्यामुळे अनेक विद्यार्थी, लोक हे मराठीकडे संकुचीत दृष्टीने पाहू लागले. आज मराठी भाषेतून शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडे जास्त महत्व दिले जात नाही. त्यांनी मराठीत शिक्षण केले म्हणून त्याला कमी लेखले जाते. मी म्हणणार नाही की इंग्रजी शिकू नका, अवश्य शिका. आजच्या स्पर्धेच्या युगात इंग्रजी येणेही महत्त्वाचेच आहे, पण आपल्या मातृभाषेचा अपमान, तिरस्कार थांबवला गेला पाहिजे, हे तेवढेच महत्वाचे आहे. तिचा होत चाललेला ऱ्हास आपण नव्या पिढीने रोखायला हवा तेंव्हाच आपण तिच्या ऋणातून उतराई होऊ शकू व आपल्या भाषेचे होणारे अध:पतन थांबेल यात शंका नाही. म्हणून शेवटी एवढे म्हणू इच्छितो –

''मराठी आमुची शान,
तिचा आम्ही करतो सन्मान,
सदैव असणार तिचाच अभिमान
म्हणून गातो तिचेच गुणगान

भारतीय संस्कृती

– कु.निता टाले (बी फार्म भाग – १)

संस्कृती ही राष्ट्राचे लक्षण (ओळख) असते. संस्कृती 'राष्ट्र' हे नाव सार्थक ठरवते. मनुष्य बुद्धी व विकासाच्या जोरावर प्राण्यांमध्ये श्रेष्ठ ठरतो. ज्ञान, दृष्टीकोण, रसिकता, धर्मभावना यासर्वांनी तो जास्तीत जास्त आनंद प्राप्त करण्याच्या प्रयत्नात असतो. त्यासाठीच त्याने अध्यात्मवृत्ती, सौंदर्यभावना, शीलभाव यांचे संवर्धन केले आहे व करीत राहील. या संवर्धन प्रक्रियेलाच संस्कृती असे संबोधतात. संस्कृती म्हणजे मानव जीवनाचा अथवा कलापूर्ण व्यक्तीत्वाचा विकास. संस्कृती या अर्थामध्ये सभ्यता हा शब्द सुद्धा वापरात आहे. संघटीत समाजासाठी सौहार्द वापरात आहे. संघटीत समाजासाठी सौहार्द, सहिष्णूता इत्यादी जे गुण आवश्यक असतात ते सर्व मिळून सभ्यता बनते. संस्कृतीतून व्यक्तीचा विकास होतो आणि सभ्यतेमूळे संस्कृतीमध्ये कल्याणकारीपणा निर्माण होतो हा त्या दोघांमधील संबंध आहे.

भारतीय संस्कृतीची निर्मिती वनात राहणाऱ्या ऋषींनी केली. देवावर पूर्ण विश्वास धर्मनिष्ठा, कर्मफळाचा सिद्धांत, दुसऱ्याच्या मतांचा आदर आणि सर्वसमावेशकता ही भारतीय संस्कृतीची काही सामान्य वैशिष्ट्ये आहेत. भारताच्या संस्कृतीचे ऐक्य देवपरायणतेच्या आश्रयावर आधारीत आहे, वसुधैव कुटूम्बकम् (पृथ्वी ही कुटूंबच आहे.) ही भावना जोपासली आहे. येथे धर्मनिष्ठेला सुद्धा महत्वपूर्ण स्थान आहे. ''आचार हाच श्रेष्ठ धर्म आहे'' हे वचन सदाचाराचे महत्व स्पष्ट करते. भारताच्या अतिविशाल अंगणामध्ये अनेक संस्कृतीच्या समूदायांची आचार, व्यवहार परम्परावर आधारीत आहेत. यातूनच भारतीय संस्कृतीची सर्वसमावेशकता स्पष्ट होते. कर्माचे फळ ह्याच जीवनात प्राप्त होते अशी भारतीयांची धारणा आहे. हा विश्वास सदाचाराचा मोठा आधार आहे. वेदांचे प्रामाण्य, सत्य, अहिंसचे पालन इ. कीतीतरी चिरंतन आदर्श सुद्धा ह्यामध्ये दिसतात. यात तपाचा प्रभाव सुद्धा मान्य आहे. तप हे त्यागाचे श्रेष्ठ रुप आहे.

संस्कृती म्हणजे व्यक्तिमत्त्वाचा विकास संस्कृतीची सुरवात भारतामध्ये प्रथम संस्कारांनी होते. संस्कार प्रक्रियेमध्ये देवांसमोर उन्नतीशील भावी जीवनाची प्रतिज्ञा केली जाते. प्राचीन धर्म ग्रन्थामध्ये गर्भाधान इ.१६ संस्कारांचे वर्णन केलेले आहे. त्यांच्यामध्ये उपनयन संस्कार व विवाहसंस्काराचे स्थान महत्वपूर्ण आहे. मानवाचा स्वभावच असा आहे की, तो सतत कष्ट केल्याने सर्वोच्य सुख प्राप्त करतो. कष्ट पाच प्रकारचे आहेत. अध्ययनासाठी, सर्जनासाठी, तपस्येसाठी, सेवेसाठी व योगात्मक. या श्रम प्रवृत्तीला लक्षात घेऊनच त्याच्या जीवनाचे चार भाग कल्पिले आहेत.

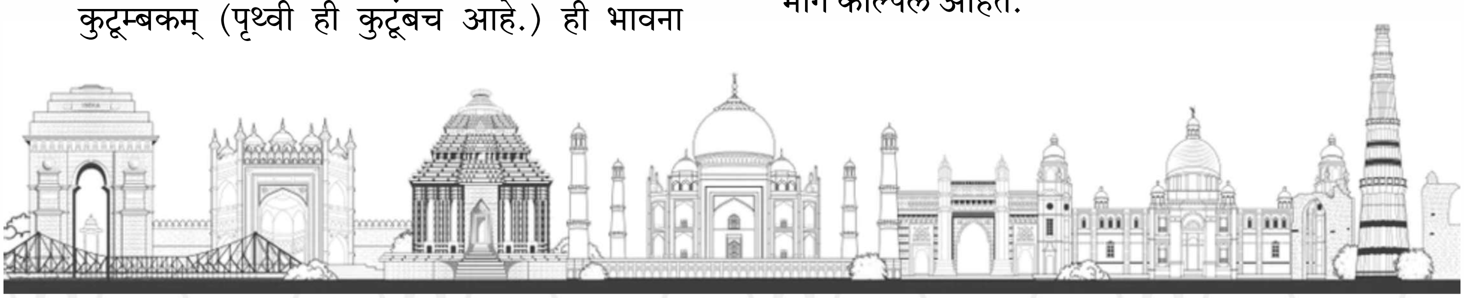

राष्ट्रीय सेवा योजना

– कु.जान्हवी निकम
(बी फार्म भाग – १)

असं वाटतंय न संपावा तो कॅम्प
ती कल्चरलची मस्ती
सेशनला पोहचण्याची धास्ती,
पीटीचा खटाटोप
अन् लेक्चरमध्ये लागणारी झोप...

असं वाटतंय न संपावा तो कॅम्प
ते शिस्तीत चालणे
पी.ओ.चे रागावणे
नंतर हसून बोलणे
अन् सर्वांचे सोबत जेवणे...

असं वाटतंय न संपावा तो कॅम्प
ती सेल्फींची गर्दी
नांदेडची गरमी,
ती सरांची स्टाईल
अन् सर्वजण गरमीने घायल...

असं वाटतंय न संपावा तो कॅम्प
तो तरुणाईचा जोश
काहीजण गर्मीने बेहोश
व्हॉलेंटीयर चे शिस्तीचे धडे
अन् त्यातच चषक उंचावणाऱ्या स्पर्धेचे पगडे...

शेवटी जाताना, नांदेडची
अविस्मरणीय भेट म्हणजेच
सुरुवातीला अनोळखी पण नंतर
सर्वांशी घट्ट झालेली मैत्री
ही आठवण आता आयुष्यभर
लक्षात राहणार हीच मनाशी खात्री

एनएसएस ने दिलेला समाजसेवेचा मंत्र
अन् एनडीआरएफने दिलेले लोकांचे
प्राण वाचविण्याचे तंत्र,
ह्या दोन्हीची सांगड म्हणजेच आम्हा
स्वयंसेवकासाठी महत्वपूर्ण यंत्र...
म्हणूनच असं वाटतंय न संपावा तो कॅम्प...

महिला सक्षमीकरण

– कु.सृष्टी सानप
(बी फार्म भाग – ३)

आज स्त्री स्वातंत्र्य आहे का ? हा प्रश्न बहुतेक जणाना पडतच असेल. कारण आपण जरी म्हणतो स्त्री शिकली आणि प्रगती झाली. मात्र खर बघता तर खुपशा स्त्रिया, मुली अशा आहेत की त्या आजही शिक्षणापासून वंचित आहेत. स्त्री हक्क कायदा जरी लागू झाला असला तरीही स्त्रियांना त्रास होतोच आणि आहेही. कायदा नुसताच कागदावर राहतो. त्याचा उपयोग झाला तर क्वचितच वेळेस होतो पण खरं हेच आहे की, मातृरुपाने तुम्हाला–आम्हाला जन्म देणाऱ्या, पत्नीरुपाने जनची सोबतीण होणाऱ्या, कन्या रुपाने तुमच्या उदरी जन्म घेणाऱ्या तुमच्या आयुष्याच्या तिन्ही अवस्थेत तुम्हाला कोवळ्या प्रेमाची साक्ष स्त्री पटवून देते. पुत्र, पिता, पती या पदवींना नेणाऱ्या स्त्री जातीची किंमत इतकी कमी समजू नका. विश्वातल्या प्रेमाच्या, मांगल्याच्या, कोमलतेच्या, सौंदर्याच्या व पावित्र्याच्या सारंभूत सर्वस्वाची स्त्री ही एकरुप विजयपताका आहे. स्त्रिच्या प्रभावाची साक्ष जगातील प्रत्येक गोष्ट देईल, स्त्रिच्या एका दृष्टीपताबरोबर वैराण वाळवंटावर रमणीय उद्यानाची वस्ती झाली आहे ! तिच्या आधाराने नद्यांच्या खळचखळाटाला वेदघोषांची पवित्रता आली आहे ! स्त्रिने तेजाला कोमलतेची जोड दिली आहे ! तिनेच सत्यावर सौंदर्याचा साज चढविला आहे. स्त्री हृदयात उचंबळणाऱ्या प्रितीच्या पुराबरोबरच महाकवीच्या प्रतिभेचे प्रवाह वाहिले आहेत आणि स्त्री सौंदर्याच्या रंगछटा नुसत्या छायारुपाने रेखाटण्यासाठी कुशल

चित्रकारांची कुंचले आपल्या रंगात गुंतून गेली आहेत. सुंदर इमारतीच्या गाभाऱ्यात स्त्रियांच्याच देवमूर्ती बसवल्या आहेत.

तलवारीच्या धारेवर जीवांचा नाश करणाऱ्या महावीरांच्या शस्त्रांना स्त्रियांच्याच डोळ्यात खेळणारे पाणी दिलेले असते. स्त्रियांसाठी पर्वत समुद्राच्या पाठीवर नाचले आहेत. कारण साक्षात परमेश्वराने स्त्रियांसाठी स्त्रीरुप घेतले आहे. पुरुष परमेश्वराची किर्ती आहे, पण स्त्री परमेश्वराची मूर्ती आहे. एका साध्या स्त्रिला मायाळू, प्रेमळ स्त्री पासून माँ कालिंका बनवण्यासाठी वेळ लागत नाही. स्त्रीलाही जगु द्या ! कुठपर्यंत तिला बाहेरच्या जगामध्ये पाऊल ठेवताच मागे ओठले जाईल.

जर स्त्रीला, स्त्री म्हणून जगू द्याल तरच तुम्ही जगाल !

अभिजात मराठी भाषा

– आदेश चौधरी
(बी फार्म भाग – २)

मराठी भाषा, जी भारतीय उपखंडातील एक प्रमुख भाषा आहे, तिचा इतिहास आणि सांस्कृतिक वारसा अत्यंत समृद्ध आहे. दि. ३ ऑक्टोबर २०२४ रोजी मराठी भाषेला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाला, ज्यामुळे तिच्या विकासाला एक नवा आयाम मिळाला आहे. हा निर्णय केवळ भाषिक ओळखीतच नाही तर सांस्कृतिक आणि सामाजिक स्तरावरही महत्त्वाचा ठरला आहे.अभिजात भाषेचा दर्जाःअभिजात भाषेचा दर्जा मिळिवणे म्हणजे त्या भाषेतील साहित्य, कला, आणि संस्कृतीच्या गौरवाचा मान्यता मिळवणे. मराठी भाषेला हा दर्जा दिला गेल्यामुळे तिच्या ऐतिहासिक परंपरा, साहित्यिक योगदान आणि सांस्कृतिक वारसा यांना मान्यता मिळाली. अभिजात भाषांच्या यादीत समावेश झाल्यामुळे मराठी भाषेची ओळख जागतिक स्तरावर वाढली आहे.अभिजात भाषेचा दर्जा मिळवण्यासाठी काही निकष आहेत. या भाषेचा इतिहास प्राचीन असावा, त्यात मौल्यवान साहित्य असावे, आणि ती दुसऱ्या भाषांवर अवलंबून नसावी. मराठी भाषेचा इतिहास किमान १५०० ते २००० वर्षांचा आहे, आणि तिचे साहित्य विविध शतकांमध्ये विकसित झाले आहे. यामुळे मराठी भाषेला अभिजात दर्जा मिळवण्यासाठी आवश्यक निकष पूर्ण होते म्हणून केंद्र शासनाने दिनांक ३ ऑक्टोबर २०२४ रोजी मराठी भाषेला अभिजात भाषेचा दर्जा दिलेला आहे.

अभिजात दर्जा मिळाल्यानंतर होणारे लाभ–

१. संशोधन आणि अभ्यासाला चालना: अभिजात दर्जा मिळाल्यामुळे मराठी भाषेच्या बोलींचा अभ्यास करण्यास प्रोत्साहन मिळेल. यामुळे भाषाशास्त्रज्ञ आणि संशोधकांना अधिक संधी उपलब्ध झाल्यावर मराठी भाषेत मोठ्या प्रमाणावर संशोधन मोहीम सुरू होऊन मराठी भाषा अधिक विस्तृत होईल.

२. विद्यापीठांमध्ये शिक्षण: भारतातील ४५० विद्यापीठांमध्ये मराठी भाषा शिकवण्याची सुविधा उपलब्ध होईल. यामुळे मराठी मातृभाषा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना देशातील कोणत्याही विद्यापीठात त्यांच्या मातृभाषेत उच्च शिक्षण घेण्याची संधी मिळेल. त्यामुळे मराठी भाषेचा अधिक प्रचार व प्रसार होऊन संपूर्ण देशभरात मराठी भाषेचे अभ्यासक निर्माण होती व ते त्यांच्या त्यांच्या पद्धतीने मराठी भाषेमध्ये लिखाण करतील, त्यामुळे मराठी भाषेच्या साहित्यात आणखी भर पडेल.

३. प्राचीन ग्रंथांचे अनुवाद: मराठीतील प्राचीन ग्रंथांना अनुवादित करण्यात सुरुवात होईल, ज्यामुळे

या ग्रंथांचा व्यापक प्रसार होईल आणि त्यांचे महत्त्व अधिक लोकांपर्यंत पोहोचेल. मराठीतील हे प्राचीन ग्रंथ अनेक भाषांत अनुवादित झाल्यानंतर मराठी भाषा ग्रंथ संस्कृती यांचा अधिक मोठ्या प्रमाणावर विस्तार होण्यास मदत मिळणार आहे.

४. ग्रंथालयांचे सशक्तीकरण: राज्यातील हजारो ग्रंथालयांसाठी हा निर्णय महत्त्वाचा ठरेल. मराठी भाषेला अभिजात दर्जा मिळाल्यामुळे राज्यातील ग्रंथालयांना अधिक संसाधने आणि अनुदान मिळेल, ज्यामुळे त्यांचे कार्यक्षेत्र वाढेल. प्रत्येक ग्रंथालयामध्ये मोठ्या प्रमाणावर ग्रंथ साहित्य खरेदी होईल व ते पर्यायाने मराठी भाषिक वाचकापर्यंत पोहोचेल त्यातून मराठीचा साहित्याचा प्रचार प्रसार होऊन भाषा अधिक समृद्ध होण्याच्या दिशेने वाटचाल सुरू राहील.

५. संवर्धनासाठी मदत: मराठी भाषेच्या उत्कर्षासाठी काम करणाऱ्या संस्था, व्यक्ती आणि विद्यार्थ्यांना मोठी मदत मिळेल. यामुळे भाषेच्या संवर्धनासाठी विविध उपक्रम राबवले जातील. अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यामुळे मराठी भाषेसाठी कार्य करणाऱ्या विविध संस्था व्यक्ती आणि विद्यार्थ्यांना भाषेच्या प्रचार प्रसारणासाठी तसेच भाषा वृद्धिंगत करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर मदत मिळणे शक्य होणार आहे हे मदत मिळाल्यानंतर मराठी भाषेच्या संवर्धनासाठी विविध उपक्रम ग्राम स्तरापासून ते शहरी भागापर्यंत राबवणे शक्य होणार आहे त्यातून मराठी भाषेचा अधिक जोमाने विकास होण्यास नक्कीच मदत मिळेल.

६. राष्ट्रीय पुरस्कार: अभिजात भाषेतील स्कॉलर्ससाठी दरवर्षी दोन राष्ट्रीय पुरस्कार दिले जातात. यामुळे मराठी भाषेत काम करणाऱ्या व्यक्तींना प्रोत्साहन मिळेल. प्रत्येक वर्षी मराठी भाषेसाठी कार्य करणाऱ्या साहित्यिकांना दोन राष्ट्रीय पुरस्कार देण्यात येतात. असे पुरस्कार मिळाल्यास मराठी भाषा संवर्धनात कार्य करणाऱ्या अनेकांसाठी ते प्रोत्साहन ठरेल व त्यातूनच मराठीचा विकास होण्यास मदत मिळेल.

मराठी भाषेचे सांस्कृतिक महत्त्व–

मराठी भाषा केवळ एक संवाद साधण्याचे साधन नाही, तर ती महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक, ऐतिहासिक आणि सामाजिक जीवनाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे. मराठी भाषेत अनेक महान कवी, लेखक आणि विचारवंत झाले आहेत, ज्यांनी आपल्या लेखनाद्वारे समाजातील विविध मुद्द्यांवर प्रकाश टाकला आहे.मराठी भाषेच्या साहित्याने भारतीय साहित्याला एक अद्वितीय स्थान दिले आहे. संत तुकाराम, संत ज्ञानेश्वर, यांनी मराठी भाषेत आपल्या विचारांची मांडणी केली आहे. यामुळे मराठी भाषेचा सांस्कृतिक वारसा अधिक समृद्ध झाला आहे.

भाषेच्या संवर्धनाची आवश्यकता–

अभिजात दर्जा मिळाल्यानंतर, मराठी भाषेच्या संवर्धनाची आवश्यकता अधिक महत्त्वाची बनली आहे. भाषेच्या विकासासाठी विविध उपक्रम राबवले जावे लागतील,

भाषाशास्त्रीय संशोधन:–

भाषाशास्त्रज्ञांनी मराठी भाषेच्या विविध बोलींचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे.

साहित्यिक उपक्रम:–

साहित्यिक कार्यक्रम, कार्यशाळा आणि चर्चासत्रे आयोजित करणे आवश्यक आहे.

तंत्रज्ञानाचा वापर:

डिजिटल माध्यमांचा वापर करून मराठी भाषेचा प्रसार करणे आवश्यक आहे.मराठी भाषेला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यामुळे तिच्या विकासाला एक नवा आयाम मिळाला आहे. या दर्जामुळे मराठी भाषेच्या अभ्यास, संशोधन, आणि साहित्यिक कार्याला प्रोत्साहन मिळेल. यामुळे मराठी भाषेचा सांस्कृतिक वारसा जपला जाईल आणि तिचा विकास होईल. मराठी भाषेच्या संवर्धनासाठी सर्वांनी एकत्र येऊन काम करणे आवश्यक आहे, जेणेकरून भविष्यातही ही भाषा समृद्ध राहील.मराठी भाषा केवळ संवाद साधण्याचे एक साधन नाही, तर ती एक सांस्कृतिक ओळख, सामाजिक एकता आणि शैक्षणिक समृद्धीचे प्रतीक आहे. यामुळे मराठी भाषेच्या संवर्धनाकडे लक्ष देणे अत्यंत आवश्यक आहे. यासाठी राज्य शासन प्रयत्नशील आहेच तसेच ते प्रयत्नही करत आहे परंतु प्रत्येक मराठी भाषिकाची ही जबाबदारी आहे की आपली मातृभाषा समृद्ध झाली पाहिजे तर चला आपण सर्वजण मिळून मराठी भाषेचे संवर्धन करूया. जेणेकरून येणाऱ्या पिढ्या या समृद्ध वारशाचा भाग बनू शकतील.

कविते तू अशी बहरुन ये...

– कु.तेजस्विनी खरात
(बी फार्म भाग – २)

कविते तू अशी बहरून ये... की...
मुक्याच्या संवेदना अन् शोषिताच्या वेदना
तुझ्यातून व्यक्त व्हाव्यात..
कविते तू अशी बहरुन ये...
कारण कविता असते
बुद्धाच्या भिक्षापात्रासारखी नितळ...
कविता असते यशोधरेच्या मायेसारखी प्रेमळ...
अन् कविता प्रेयसीच्या देहासारखी
निर्मळ सुद्धा असते..
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये...
कविता म्हणजे बुद्धाच्या करुणेला त्रिवार वंदन...
कविता म्हणजे अश्वत्थाम्याच्या
जखमेचं जाहीर प्रदर्शन...
कविता म्हणजे शब्दांनी शब्दाला दिलेलं
अमीट आलिंगन...
अन् कविता म्हणजे कविच्या हृदयाची
प्रत्येक धडकन सुद्धा असते...
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये...
कविता म्हणजे प्रेयसीच्या डोळ्यातील बेधूंद नशा
कविता म्हणजे उद्याची आशा
अन् कविता शोषितांच्या हृदयाची
भाषा सुद्धा असते...
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये...
कारण कविता म्हणजे वेदनांना मोकळी वाट
कविता म्हणजे संवेदनांचा उंच घाट
अन् कविता भावनांची सुनामी लाट सुद्धा असते...
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये...
कारण कविता म्हणजे नखशिखांत वेदना...
कविता म्हणजे अव्यक्त भावना...
अन् कविता म्हणजे...
भोगलेल्या यातना सुद्धा असते...
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये...
कारण कविता म्हणजे गायीचं हंबरणं...
कविता म्हणजे ओठांचं थरथरणं...
कविता म्हणजे जखमांनी चित्कारणं..
कविता म्हणजे अश्रुविना रडणं...
कविता म्हणजे कुपोषितांचे अन्नान...
कविता म्हणजे विषमतावादी तत्त्वज्ञानाचा जाहीर निषेध
कविता म्हणजे हृदयाचा हृदयाशी संवाद...
कविता म्हणजे तुक्याच्या वेदनांचे मुक हूंकार...
कविता म्हणजे सिम्बॉल समतेचा...
कविता माझ्यासाठी सारं काही...
कविता वगळून काहीच नाही...
म्हणून कविते तू अशी बहरुन ये... की,
मुक्यांच्या संवेदना अन् शोषितांच्या वेदना
तुझ्यातून व्यक्त व्हाव्यात...
कविते तू अशी बहरुन ये...

परीक्षा

– प्रेमकुमार बेंडमाळी
(बी फार्म भाग – २)

माझ्या बालपणावरुन
जेंव्हा परीक्षेची वाहने गेली
तेंव्हा अगदी पापडासारखी
अवस्था झली बिचाऱ्याची
चौथी–पाचपीत सायकल खाली
आठवी–नववीत फटफटी खाली
दहावी–बारावीत तर चारचाकी
आणि आता स्पर्धा परीक्षांचा
रणगाडाच समोर उभा आहे.
ठिकऱ्या ठिकऱ्या झालेलं बालपण
त्यातच शोधायचं
कधी खेळले का ? कधी हसले का ?
मनातलं पुस्तक वाचलंय का ?
काव्यानंदात कधी रमले का ?
नाटक म्हणजे काय ? कधी पाहिलंय का ?
व्याख्यान म्हणजे काय ?
चित्रात रंग भरलाय का ?
सचिनचा खेळ पाहिलाय का ?
पारंब्याचे हिंदोळे, सूर मारुन पोहणे,
भलते कसले विचार हे
आई–बाबा ओरडतील ना
जन्माआधीच मेली असती
तर बरं झालं असतं नाही का ?

माझी माय

– कु.अश्विनी जायभाये
(बी फार्म भाग – ४)

दुर रानातून आली माझी
थकलेली माय
मोळी तिच्या डोईवर,
तिचे अनवाणी पाय,
माय उपाशीच माझी
टाकी तवा चुलीवर
तिच्या डोळ्यात आसवे
ओवी तिच्या ओठावर...

माय होती सदाफुली माझी
करपलेली वेल
दिवा मातीचा विझला,
ज्याचे संपलेले तेल
तिच्या पदरात मी,
तिच्या मनात आभाळ
तिच्या ओंजळीत मोती,
तिचं फुटकं कपाळ...

माय माझी शेतकरी,
रोज शेतात राबते
तिच्या पावलात काटे,
तिचे माती संगे नाते
माय उन्हात सावली,
माय वाहता ओहळ
माय मायेचा आसरा
माय माझी हिरवळ...

शंभुराजे...

– वैभव मेहेत्रे
(बी फार्म भाग – ४)

त्या पुरंदरच भाग्य थोर
जिथं तुझा पहिला स्पर्ष झाला
शंभुराज मुघलांना दिसला
काळ माझ्या शंभुराजा
जेव्हा तुझा जन्म झाला
तुझ्या सामर्थ्यांचा देवालाही हेवा वाटला
म्हणुन कदाचीत जन्म होताच
तुझा मायेचा पदर आटला
चेहऱ्यावर सुर्याचे तेज, बाहु जनु सह्याद्री
स्वराज्य देशाचा तु एकच शेषाद्री
शत्रुसाठी पहाड अन राजास मात्र अल्लड पोर भासे
मायेचा भुकेला तु हर स्त्रीमध्ये तुला आईच दिसे
तुझ्या तलवारीची चमक सुर्यापातुर चकाकी भिडे
तुझी गाथा गान्या राजा माझी लेखनी फिकी पडे
पोलादी छाती तुझी, तुझ्या एका मरनावर नव्हता
औरंग्याचा विश्वास तुझ्या रक्तात भगवा
अन थेंबाथेंबात त्याला दिसला होता
तुझा नवीन श्वास...
मनाच्या राजा तुला मानाचा मुजरा

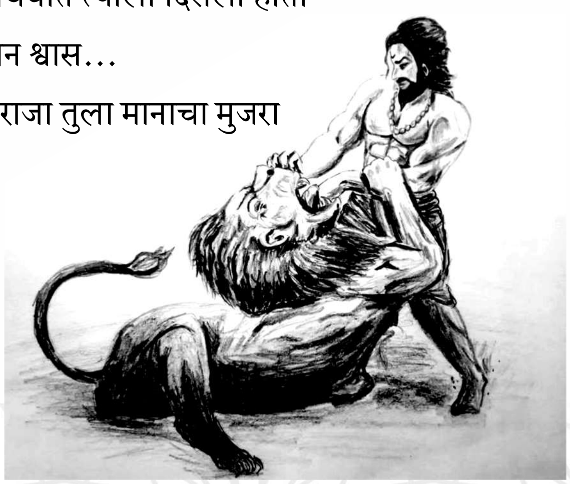

एन.एस.एस.कॅम्प

– कु.श्वेता टकले
(बी फार्म भाग – ४)

पावसाच्या थंडीत सकाळी ५ ला उठणे
स्फुर्तिमय योगा नी झोप उडुण जाणे
श्रमदाण करुन आल्यावर मित्रांचा
हातचं छान जेवायला भेटते
बौद्धीक सत्रांत नंतर
झोप चांगली लागते
पहिल्या दिवशी सगळे
अनोळखी सारखे राहीले
नंतर मात्र एकमेकांना
प्रेम उपहार देऊ लागले
नावात काय हाय ?
आमच्या सारखे आम्हीच मावळे
शिवछत्रपती कॉमेडी तडका सवंगडी
श्रम संकल्प अशी नांवे आमच्या गृपची
गृप तर वेगळे वेगळे केले
पण इथं कोणीही कोणाची मदत करु लागले
यालाच तर म्हणतात NSS Family हे
सर्वांना कळु लागलेया
७ दिवसात गावकऱ्यांशी
अशी ओळख झाली
जणु काही आहे रक्ताची आपलीच
छान छान सांस्कृतीक कार्यक्रमनंतर
भजन संध्या रंगली
गावातल्या चिमुकल्या कलाकारांनी
रंगत त्यात टाकली
बघता बघता शेवटचा दिवस आला
सर्वांच्या डोळ्यात अश्रु देऊन गेला
कॅम्प होता ८ दिवसाचा पण
आठवणी मात्र आयुष्यभराच्या...

बाबा

– ओम पापडकर
(बी फार्म भाग – ४)

सगळे म्हणती आईची वेडी माया
तरी बाप असतो संपुर्ण कुटुंबाचा पाया
माया बाबांची असतात नारळ खरे
राग आला जरी वर आतुन प्रेमाचे झरे
कुटुंबासाठी बाबा राबतात दिनरात
देह झिजे त्याचा जळते जशी दिव्याची वात
ढाल बनुनी बाप उभा राहिला दारात
हिम्मत ना कोणाची येण्या घरात
माया बाबांची असते कस्तुरीपरी
दिसली नाही वरुन जरी आणावी ती अंतरी
येईल वृद्धपण जेव्हा बाबांसाठी
व्हा तुम्ही त्यांच्या आधाराची काठी

फार्मसी...

– कु.प्रतिक्षा नागरे
(बी फार्म भाग – २)

Field आहे खुपच खास
इथे Practical उभे रहावे लागते ३-३ तास
१०:३० ते ५:३० इथे सगळेच असतात,
Busy जितकं दिसतय तितकं नाही Easy
Table formulation आहे फार्मसीची जान
शिक्षकाने प्रश्न विचारला की,
सगळे खाली घालतात मान
Apron आणि Cap आहे फार्मसीची शान
मात्र खरं जर Medicine नाही
बनवल्या तर पेशंट कसा होणार बरं
फार्मसीचं पारडं MBBS पेक्षा जड आहे
हे मात्र खरं
जर Medicine नाही बनवल्या तर
पेशंट कसा होणार बरं
लोक म्हणतात फार्मसी करुन
मेडीकल टाकणार ना राव
पण त्यांना काय माहित
आम्ही कधीच कमी नाही करणार भाव
सगळेच म्हणतात तुमचा Course आहे
Professional
पण Junior college ची आठवण येताच आम्ही
होतो Emotional
Ceutics आणि HAP आहेत आमचे खास
Analysis आणि PIC करता करता
आम्हाला होतो झोपेचा त्रास

प्रदूषण एक समस्या

– कु.दिक्षा खिल्लारे
(बी फार्म भाग – २)

समय के साथ साथ विज्ञान में नयी नयी खोजों की मदद से दुनिया ने बहुत तरक्की की है। पहले की तुलना में आज हमारे लिए बहुत से कार्य बेहद सरल हो चुके हैं और हमे अनेक सुविधाएं मिल चुकी है।

लेकिन जहाँ हमे एक ओर अनेकों सुविधाएं मिली वहीँ दूसरी तरफ हमारे लिए दूषित पर्यावरण में रहना दिन प्रतिदिन मुश्किल होता जा रहा है। इसीलिए कहते हैं की विज्ञान हमारे लिए कभी वरदान तो कभी अभिशाप है। फर्क पड़ता है तो इस बात से कि हम विज्ञान का उपयोग कैसे करते हैं ?

यदि हम विवेकपूर्ण तरीके से विज्ञान का उपयोग करते हैं तो हम इससे होने वाले दुष्प्रभावों से बच सकते हैं। इसी तरह हमे विज्ञान से मिले तकनीक का सही और संतुलित इस्तेमाल करके इसके दुष्प्रभाव जैसे की प्रदूषण आदि से बचना होगा। साथ ही अपना भविष्य सुरक्षित रखने के लिए हमे देश दुनिया में फैले प्रदूषण को कम करना होगा।

प्रदूषण क्या है ? प्रदूषण का अर्थ होता है कि पर्यावरण में विषैले, हानिकारक और जीवन के लिए खतरा माने जाने वाले तत्वों की अधिकता हो जाती है तो उसे ही प्रदूषण कहते हैं। अन्य शब्दों में समझें तो – जब प्रकृति के संतुलन में दोष उत्पन्न हो जाए तब हम इसे प्रदूषण कह सकते हैं। आज के समय में जल से लेकर वायु तक हमारा वातावरण दूषित हो चुका है। जिसका सीधा प्रभाव पूरी मानव जाति पर पड़ेगा।

फुल...

– प्रतिक यादव
(बी फार्म भाग – ४)

ए फुल मुझको बता
तू आज तक क्यों खिलता रहा
तुने तो सबको खुशबु दी
तुझको क्या मिलता रहा
फुल ने मुस्कुराकर कहा
अभी तू नादान है,
जीवन के सच्चे प्यार से
अभी तू अनजान है
देने के बदले कुछ लेना
वो तो एक व्यापार है,
जो देकर भी कुछ ना मांगे
वही तो सच्चा प्यार हैं।

तुम...

– **समर्थ गाडेकर**
(बी फार्म भाग – १)

मेरे हर सवाल का जवाब हो तुम
मैं लहर तो दरिया हो तुम
पुछने कि गलती अब मत करना तुम
कौन है यह तुम?

मेरे हर लफ्ज का मतलब हो तुम
मैं रांझा तो मेरी हिर हो तुम
क्या अब भी पुछोगी तुम
कौन है यह तुम?

मैं गायक मेरा गीत हो तुम
मेरे हर प्रयास का नतीजा हो तुम
एक बार आईने पर देखो तुम
हा वही जो खुबसुरत चाँद का तुकडा दिख
रहा है, वही हो तुम...!

किस्मत...

– **कु.श्रध्दा खरात**
(बी फार्म भाग – १)

वो एक दोस्त जो प्यारा सा लगता है,
बहुत पास है दिलके फिर भी जुदा सा लगता है
बहुत दिनोसे आया नही कोई पैगाम उसका,
शायद किसी बात पे खफा सा लगता है,
जिंदगी तो एक ख्वाब है,
वो जिंदगी क्या जिसमें ख्वाब नही होते
हाँथ के लकिरों को किस्मत ना समझना,
किस्मत उनकी भी होती है
जिनके हाँथ नही होते...!

प्रकृती...

– **कु.कोमल किरडे**
(बी फार्म भाग – १)

प्रकृती ने अच्छा दृश्य रचा
इसका उपयोग करें मानव।
प्रकृती के नियमों का उल्लंघन करके
हम क्यों बढा रहे है दानव।

उँचे वृक्ष घने जंगल थे,
सब है प्रकृती के वरदान।
इसे नष्ट करने के लिए
तत्पर खड़ा है क्यों इसान।

इस धरती ने सोना उगला
उगले है हिरों के खान
इसे नष्ट करने के लिए
तत्पर खड़ा है क्यों इन्सान।

धरती हमारी माता है
हमें कहते है वेद पुराण
इसे नष्ट करने के लिए
तत्पर खड़ा है क्यों इन्सान।

हमनें अपने कर्मों से
हरियाली को कर डाला शमशान।
इसे नष्ट करने के लिए
तत्पर खड़ा है क्यों इन्सान।

माँ-बाप...

– **कु.पल्लवी बंगाळे**
(बी फार्म भाग – ३)

फुल कभी दो बार नही खिलते
जनम कभी दो बार नही मिलते
मिलने को तो हज़ारो लोग मिल जाते है
लेकिन, हज़ारो गलतियाँ माफ करनेवाले
माँ-बाप नही मिलते...!

राजभाषा हिंदी...

– **अभिषेक कठाळे** (बी फार्म भाग – ३)

हिंदी भाषा विश्व के प्राचीन और सरल भाषा में से एक है, हिंदी भाषा भारत की मूल भाषा है। हिंदी भाषा हमारी संस्कृति और संस्कारों की पहचान है। हिंदी भाषा को सीखना बहुत ही आसान है, यह भाषा हमें अंतरराष्ट्रीय स्तर पर मान और गौरव प्रदान कराती है। हिंदी भाषा विश्व में सबसे अधिक बोले जाने वाली भाषा है, हमारे भारत देश में सबसे अधिक हिंदी भाषा बोली जाती है, इसलिए हिंदी भाषा को १४ सितंबर १९४९ के दिन अधिकारिक रूप से राजभाषा का दर्जा दिया गया था।

भारत के संविधान के अनुच्छेद ३४३ के अनुसार, हिंदी (देवनागरी लिपि में) को केंद्र सरकार की राजभाषा घोषित किया गया है। भारत के संविधान में किसी भी भाषा को 'राष्ट्रभाषा' घोषित नहीं किया गया है। कई लोग हिंदी को राष्ट्रभाषा समझते हैं, लेकिन यह एक सामान्य भ्रांति (misconception) है।

भारत देश में हिंदी भाषा का विशेष महत्व है। हिंदी भाषा का जन्म लगभग १००० वर्षों पहले हुआ था, हिंदी भाषा का जन्म देवभाषा संस्कृत के कोख से हुआ है ऐसा माना जाता है। हिंदी भाषा स्वतंत्र देश की अपनी एक भाषा होती है, जो देश की मान सम्मान और गौरव होती है। भाषा और संस्कृति ही देश की पहचान होती है। भाषा एक ऐसा माध्यम है जिसके द्वारा हम अपने विचारों का आदान-प्रदान कर सकते हैं।

हमारे देश में विभिन्न प्रकार की भाषाएं बोली जाती है जिनमें हिंदी भाषा का विशेष महत्व है, क्योंकि हिंदी हमारे भारत देश में सबसे अधिक बोली जाने वाली भाषा है। हिंदी भाषा केवल विचार विमर्श को साझा करने का एक माध्यम ही नहीं बल्कि यह सभी लोगों को एक दूसरे से आपस में जोड़े रखने का कार्य भी करता है।

हिंदी भाषा का विकास :–

विश्व में लगभग ३००० से भी अधिक भाषाएं बोली जाती है, उनमें से हिंदी एक महत्वपूर्ण भाषा है जिसे हमारे भारत देश में सबसे अधिक मात्रा में बोला जाता है। भारत देश में ४ भाषा बोले जाने वाले भाषा के परिवार पाए जाते हैं जो भारोपीय ,द्रविड़, ऑस्ट्रिक और चीनी तिब्बती है। हमारे भारत देश में सबसे अधिक बोले जाने वाला भाषा भाषा परिवार भारोपीय परिवार है।

हिंदी भाषा का महत्व :–

हिंदी एक ऐसी भाषा है जो सभी धर्मों के लोगों को आपस में जोड़े रखने का काम करती है, यह सिर्फ एक भाषा का काम ही नहीं करती बल्कि यह एक देश की संस्कृति, वेशभूषा और रहन-सहन तथा पहचान आदि है। हिंदी एक ऐसी भाषा है जिसकी मदद से भारत के प्रत्येक नागरिक आसानी से आपस में विचार विमर्श कर सकते हैं। हिंदी को संस्कृत की बड़ी बेटी का दर्जा भी प्राप्त है, हिंदी भाषा बहुत ही सरल भाषा है जिसे सभी लोग आसानी से सीखकर इसका प्रयोग कर सकते हैं।

दहेज...

– **कु.वैशाली मवाळ** (बी फार्म भाग – ३)

दहेज 'शब्दकोश के अनुसार, उस संपत्तीका अर्थ है जो एक महिला अपने विवाह के समय अपने पति के लिए लाती है। मूल रूप से, इसका अर्थ यह होना चाहिए कि शादी के समय, उसके माता-पिता, रिश्तेदारों द्वारा उसके माता-पिता, रिश्तेदारों और दोस्तों को प्यार और स्नेह से दी गई संपत्ति का प्रतिनिधित्व किया जाए। हो सकता है कि ये उपहार लड़की को सामाजिक जिम्मेदारी की भावना से बाहर एक नया घर स्थापित करने में सक्षम बनाने के लिए दिए गए थे।

दहेज प्रथा उतनी ही पुरानी होनी चाहिए जितनी कि विवाह की संस्था। यह एक सार्वभौमिक अभ्यास भी रहा होगा। हर पिता अपनी बेटी को कुछ उपहार देना चाहता है, जब वह अपना घर छोड़कर अच्छे जीवन की शुरुआत कर रही है। इसके बारे में कुछ भी असामान्य, बुरा असामान्य नहीं है।

लेकिन जैसे-जैसे समय बीतता गया, व्यवस्था एक बुरी प्रथा में बदल गई। यह एक बुराई और एक अभिशाप के रूप में देखा जाने लगा। दहेज एक महत्वपूर्ण और विवाह का प्राथमिक कारक बन गया। लड़की के माता-पिता के लिए यह आवश्यक हो गया कि वे उसे एक अच्छा दहेज दें, चाहे वे इसे वहन कर सकें या नहीं। इससे भी बुरी बात यह है कि एक लड़की का विवाहित जीवन दहेज पर निर्भर था।

सुंदर दहेज के अभाव में विवाह असंभव हो गया। कई लड़कियां, जिनके माता-पिता एक अच्छा दहेज नहीं दे सकते थे, उन्हें आत्महत्या करनी पड़ी क्योंकि उनके लालची ससुराल वालों ने उनके जीवन को दयनीय बना दिया। अखबारों में उन खबरों की भरमार है जो दुल्हन को जलाकर मार डालने के कष्टदायक किस्से हैं या फिर ससुराल वालों द्वारा लगातार छेड़छाड़ करने के कारण खुद को फांसी देने के लिए प्रेरित किया जाता है।

भाग्य की कुछ सौतेली बेटियों ने जल्लाद की नोक का चयन किया, जबकि अन्य लोग जहर का सेवन करते हैं या अमानवीय दहेज लेने वालों के चंगुल से खुद को छुड़ाने के लिए बहुमंजिला इमारतों में कूद जाते हैं।

यह वास्तव में दुखद है कि आज की प्रगतिशील दुनिया में, दहेज की बुराई अपने सभी भयानक रूपों में मौजूद है। कई घर टूट गए हैं और कई परिवार केवल इसलिए बर्बाद हो गए हैं क्योंकि वे एक अमीर दहेज लेने के लिए बहुत गरीब हैं। पहले, एक रिश्वत के चयन में, उसकी पारिवारिक पृष्ठभूमि, शिक्षा और उसके आंतरिक मूल्य प्राथमिक विचार हुआ करते थे। अब, बहुसंख्यक वैवाहिक गठबंधनों में दहेज पहला और एकमात्र विचार है। परिणामस्वरूप, दहेज, जो एक समय में प्यार और स्नेह का टोकन था, सबसे खराब व्यवस्था के उत्पीड़न और शोषण का

कारण बन गया है। कुछ माता-पिता को दहेज देने के लिए भारी कर्ज चुकाना पड़ता है। कभी-कभी, वे अपने पूरे जीवन के लिए कर्ज में रहते हैं। कभी-कभी, लड़की के माता-पिता शादी के लिए आवश्यक धन जुटाने के लिए मरते हैं। वे घृणा और निराशा में आत्महत्या करने के लिए मजबूर हैं। कोई आश्चर्य नहीं, इसलिए, कि बेटी के जन्म को नीले रंग से बोल्ट के रूप में देखा जाता है।

हाल के दिनों में, भारत सरकार और कई राज्यों ने कुछ दहेज विरोधी कदम उठाए हैं। कुछ राज्यों में, दहेज को एक संज्ञेय अपराध बनाया गया है। लेकिन कानूनी कदम पर्याप्त नहीं हैं। हमें एक सामाजिक माहौल बनाना होगा जो दहेज देने और लेने का पक्ष नहीं लेता। दहेज लेने वालों की निंदा की जानी चाहिए। सरकार को दहेज विरोधी बिल को सही भावना से सख्ती से लागू करना चाहिए, हालांकि किसी को भी कानून का उल्लंघन करने की अनुमति नहीं दी जानी चाहिए।

विवाह समारोह में आने वाले खर्चों में कटौती की जानी चाहिए। जरूरतमंद विवाहित जोड़ों को उनके घर स्थापित करने में मदद करने के लिए ऋण और अनुदान दिया जाना चाहिए। उन्हें इन ऋणों को आसान किस्तों में वापस करने के लिए कहा जा सकता है। स्वैच्छिक समाज सेवा संगठनों और धार्मिक प्रमुखों को बड़ी संख्या में दहेज रहित विवाह को प्रोत्साहित करना चाहिए। दहेज लेने वालों के खिलाफ विद्रोह का बैनर उठाने के लिए लड़कियों को आगे आना चाहिए। उन्हें ऐसे लड़कों से शादी करने से इंकार कर देना चाहिए जो दहेज की उम्मीद करते हैं।

सरकार द्वारा प्रख्यापित दहेज विरोधी अधिनियम का एक और आयाम है। यह कानून कुछ लड़कियों या उनके माता-पिता द्वारा शादी के बाद लड़कों या उनके परिवारों को ब्लैकमेल करने के लिए शोषण किया जा रहा है। दहेज मांगने के आरोप में मुकदमा चलाने की धमकी देने पर, पति को तलाक लेने के लिए बड़ी रकम खर्च करने के लिए मजबूर किया जा रहा है। इस प्रथा पर गौर किया जाना चाहिए और यह देखने के लिए कदम उठाए जाने चाहिए कि कोई भी परिवार अनावश्यक रूप से परेशान या शोषित न हो। तलाक प्राप्त करने के लिए आसान बनाया जाना चाहिए। तलाक प्राप्त करने के मामले में लड़के और लड़कियों दोनों को समान अधिकार दिया जाना चाहिए।

समाज से दहेज की बुराई को जड़ से खत्म करने के लिए हमें इसके खिलाफ एक मजबूत जनमत तैयार करना होगा। स्कूलों और कॉलेजों में लड़कों और लड़कियों को प्रतिज्ञा लेनी चाहिए कि वे न तो दहेज लेंगे और न ही देंगे। उन्हें फिल्मों, टेलीविजन नाटकों और वार्ता, स्लाइड शिविर, व्याख्यान और रेडियो वार्ता के माध्यम से शिक्षित किया जाना चाहिए। ऐसे लड़कों को अपनी शादी में दहेज लेने से मना करने पर सार्वजनिक रूप से सम्मानित किया जाना चाहिए। यदि हम दहेज की बुराई को दूर करने में सफल होते हैं, तो यह वास्तव में एक सराहनीय उपलब्धि होगी ।

मिलना चाहता हूँ...

– अनिकेत इंगळे
(बी फार्म भाग – ३)

था हसीन कितना, वो गुजरा हुआ ज़माना
गलियों में तेरी, वो मिलने का बहाना
रह लिया खामोश बहोत,
कुछ राज अब खोलना चाहता हूँ
काफी सुना है अपने बारे में,
अब मैं खुद से मिलना चाहता हूँ।

रहा मैं बेखबर, दिल में तेरे वफा न थी
हुई फिर बेवफाई,
बेवफाई जो पहली दफा न थी,
खोज़ में खुद की,
ज़रा अब निकलना मैं चाहता हूँ
काफी सुना है अपने बारे में,
अब मैं खुद से मिलना चाहता हूँ।

भटकता रहा आंधियारों में,
तुझे पाने की ख्वाहिश कहा थी
रूठ गई पहचान मेरी,
गम की नुमाईश मैंने कहा की,
हुआ बस भटकना,
ज़रा अब मैं संभलना चाहता हूँ
काफी सुना है अपने बारे में,
अब मैं खुद से मिलना चाहता हूँ।

माँ...

– कु.ज्ञानेश्वरी अपार
(बी फार्म भाग – २)

माँ तुझे सारी खुशियाँ मिले इस जग से
यही दुआ है मेरी रब से,
तुने अपना ना कुछ देखा, मेरी राह को बनाया
मेरी मंजील मुझे मिल जाये यही सपना है सज़ाया।

है ये सपना मेरी जगती आँखो का
तेरे पास हो खज़ाना खुशियों का
कभी दुख ना मिलें तुझको इस जग से
यही दुआ है मेरी रब से।।

मैंने देखा है माँ तुझको, अपनी इच्छा को दबाते
मन में दुख होते हुए भी मैंने देखा तुझे मेरे लिए
मुस्काते
कोशीश यही है मेरी तुझे इतना प्यार दुँ मैं
तेरे सारे गमों को खुशियों में बदल दुँ मैं।।

खुशीयों के फुल झड़े तेरे आँचल से
चही दुआ है मेरी रब से...!

बारीश...

– कु.ज्ञानेश्वरी सरकटे (बी फार्म भाग –२)

कितनी है उत्पात जगत में
कितनी हिंसा मारा मारी,
और गरिबी बेहाली में
पिसती रहती जनता सारी,

आज मगर वर्षा की बुंदों
की गिरने की टप टप ही है
दूर दूर तक खाली सडकें
राग कोई वर्षा का गाए।

तारकोल के रंगमंच पर
लाज शर्म सब छोड़ मगन हो
मस्त मुदित मन छम छम नाचें
घनदल की प्यारी कन्याएँ

तिनक तिनक धिन दिर दिर धानी
रम झिम बरस रहा है पानी।

प्रकृती कुछ कहना चाहती हैं

– कु.दिक्षा खिल्लारे (बी फार्म भाग – २)

ये प्रकृती कुछ कहना चाहती है हमसे
ये हवाओं की सरसराहट
ये पेड़ों पर फुदकते चिडियों की
चहचहाहट
ये समुन्दर की लहरों का शोर
ये बारिश में नाचते सुंदर मोर
कुछ कहना चाहती है हमसे

ये प्रकृती कुछ कहना चाहती है हमसे
ये खुबसुरत चांदनी रात
ये तारों की झिलमिलाती बरसात
ये खिले हुए सुंदर रंगबिरंगे फुल
कुछ कहना चाहती है हमसे
ये प्रकृती कुछ कहना चाहती है हमसे

ये नदियों की कलकल
ये मौसम की हलचल
ये पर्वत की चोटियाँ
ये झिगुंर की सिटीयाँ
कुछ कहना चाहती है हमसे
ये प्रकृती कुछ कहना चाहती है हमसे..

संत कबीर

– ओम पापडकर
(बी फार्म भाग – ४)

कबीर में सन्त तथा समाज सुधारक दोनों के गुण विद्यमान थे। ये सिकन्दर लोदी के समकालीन थे। कबीर का अर्थ अरबी भाषा में महान होता है। कबीरदास भारत के भक्ति काव्य परंपरा के महानतम कवियों में से एक थे। भारत में धर्म, भाषा या संस्कृति कबीर के बगैर पूरी नहीं मानी जाती है। कबीरपंथी, एक धार्मिक समुदाय हैं जो कबीर के सिद्धांतों और शिक्षाओं को अपनी जीवन शैली का आधार मानते हैं। सन्त कबीर का जन्म लहरतारा के पास सनब १३९८ ई. में ज्येष्ठ पूर्णिमा को हुआ तथा जुलाहा परिवार में इनका पालन पोषण हुआ।

कबीर संत रामानंद के शिष्य बने और अलख जगाने लगे। कबीर सधुक्कड़ी भाषा में किसी भी सम्प्रदाय और रूढ़ियों की परवाह किये बिना खरी बात कहते थे। कबीर की वाणी उनके मुखर उपदेश उनकी साखी, रमैनी, बीजक, बावन–अक्षरी, उलटवासी में देखे जा सकते हैं। गुरु ग्रंथ साहब में उनके २०० पद और २५० साखियाँ हैं। काशी में प्रचलित मान्यता है कि जो यहाँ मरता है उसे मोक्ष प्राप्त होता है। कबीर रूढ़िवादिता के सख्त खिलाफ थे। काशी छोड़ मगहर चले गये और सनब १५१८ ई. के आस पास वहीं देह त्याग किया। मगहर में कबीर की समाधि है जिसे हिन्दू मुसलमान दोनों पूजते हैं।

हिंदी साहित्य के अंतर्गत कबीर का व्यक्तित्व अनुपम है। गोस्वामी तुलसीदास के अलावा इतना महिमामण्डित व्यक्तित्व कबीर के सिवा अन्य किसी का नहीं है। कबीर के जन्म के संबंध में अनेक किंवदन्तियाँ हैं। कुछ लोगों के अनुसार वे जगद्गुरु रामानन्द स्वामी के आशीर्वाद से काशी की एक विधवा ब्राह्मणी के गर्भ से उत्पन्न हुए थे।

ब्राह्मणी उस नवजात शिशु को लहरतारा तालाब के पास फेंक आयी। उसे नीरु नाम का जुलाहा। अपने घर ले आया। उसी ने उसका पालन–पोषण किया। बाद में यही चालक कबीर कहलाया कुछ लोग उन्हें जन्म से मुसलमान मानते थे तथा युवावस्था में स्वामी रामानन्द के प्रभाव से उन्हें हिंदू धर्म की बातें मालूम हुई। कबीर के ही शब्दों में हम काशी में प्रकट भये हैं, रामानंद चेताये अन्य जनश्रुतियों से यह जानकारी मिलती है कि कबीर ने हिंदू–मुसलमान के मध्य भेद–भाव मिटा कर हिंदू–भक्तों तथा मुसलमान फकीरों का सत्संग किया और दोनों की अच्छी बातों को अपना लिया।

जनश्रुति के अनुसार उन्हें एक पुत्र कमाल तथा पुत्री कमाली थी। इतने लोगों की परवरिश करने के लिये उन्हें अपने करघे पर काफी काम करना पड़ता था। लगभग १२० वर्ष की आयु में उन्होंने मगहर में अपने प्राण त्याग दिये। उनका घर साधु संतों से भरा रहता था। कबीर पढ़े–लिखे नहीं थे – मसि कागद छूवो नहीं, कलम गही नहिं हाथ।

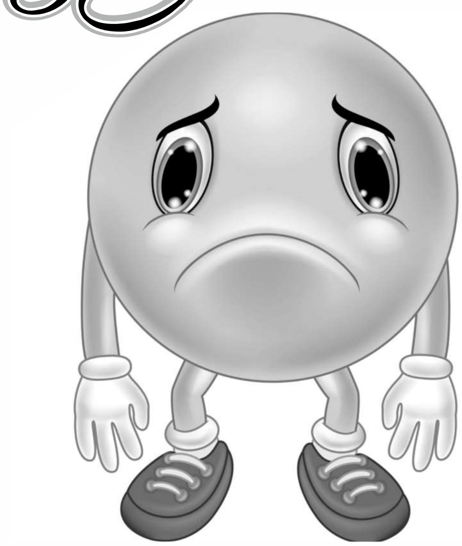

रिश्ता...

– प्रतिक यादव
(बी फार्म भाग – ४)

पानी से तस्वीर
कहाँ बनती है।
ख्वाबों से तकदीर
कहाँ बनती है।
किसी भी दिले को
सच्चे दिल से निभाओ
ये जिंदगी फिर,
वापस कहाँ मिलती है।
कौन किस से
चाहकर दूर होता है।
हर कोई अपने
हालातों से मजबुर होता है।
हम तो बस
इतना जानते है...
हर रिश्ता 'मोती' और
हर दोस्त कोहिनूर होता है।

गरिबी रेखा...

– कु.साक्षी कांबे
(बी फार्म भाग – ४)

भैय्या ये बताओं, रोज कितना कमाते हो?
घर खर्च कर कर कितना बचातें हो?

आमदनी है तुम्हारी राजआना की
रूपया बीस और आठ
ये समझों के हासिल है, दुनिया के सारे भार।

सर पर छत, बदनपर कपडे
पेट में अन्न नहीं हो तो क्या हुआ।
गरिबी रेखा को तुमने उपरसे पार किया।

महँगाई है वो बेलन, कमज़ोर सी छाती,
गंगु रिक्षा खिंचकर सौ रूपये कमाता
फिर भी गरिबी रेखा के ऊपर वो आता।

इटे मिट्टी ढ़ो ढ़ो कर, जो अपनी रोटी पाता है,
उँचे वर्ग का तो नहीं, मिडल क्लास में वो आता है।
सौ रूपये भी तुम्हारी आमदनी हो जायेगी।
इन्कम टॅक्स की छड़ी तुम्हारे सर खड़ी हो जायेगी।

रैगिंग...

– **कु.पायल कवडकर** (बी फार्म भाग – ४)

रैगिंग का प्रचलन तेजी से शिक्षण संस्थानों में बढ़ा हैं। इसका शाब्दिक अर्थ होता हैं किसी को योजनाबद्ध रूप से सताना। अक्सर कॉलेज में नव प्रवेश पाने वाले स्टूडेंट्स के साथ सीनियर स्टूडेंट्स प्रथम परिचय के तौर पर रैगिंग करते हैं ।

एक समय तक यह सामान्य परिचय प्रक्रिया थी, मगर आज इसनें जूनियर विद्यार्थियों के लिए आतंक का रूप ले लिया हैं । अक्सर देखा जाता हैं कि बच्चें किसी बड़े शिक्षा संस्थान में प्रवेश से इतने भयभीत नहीं होते हैं उतनी प्रताड़ना उन्हें रैगिंग में मिलती हैं। नयें प्रवेश पाने वाले बालक बालिकाओं को इस दौरान बेहद शर्म तथा अपमान का सामना करना पड़ता हैं।

कई बार उनमें कुंठा घर कर जाती हैं और वे गलत कदम भी उठा लेते हैं। नवयुवकों को प्रताड़ित करने वाली रैगिंग आज की उभरती हुई एक भयानक समस्या हैं अतः समय रहते इसे एक गम्भीर अपराध मानते हुए रोकने के लिए कठोर कानून बनाने की आवश्यकता हैं । विश्वविद्यालय अनुदान आयोग जैसी संस्थाएं इस तरह की घटनाओं से वाकिफ होने के बावजूद सत्रारंभ में ऐसे कोई प्रावधान नहीं करती हैं जिससे नवागंतुक विद्यार्थियों को रैगिंग का सामना न करना पड़े। एक लम्बे अरसे से कई स्टूडेंट्स और संगठन इसका विरोध करते आए हैं।

मगर उनकी बातों की तरफ कोई खास ध्यान नहीं दिया जाता हैं। इस तरह की गम्भीर समस्याएं आश्वासन भर से ठीक नहीं होनी वाली हैं, यही वजह हैं कि आज बड़े स्तर पर प्रतिष्ठित युनिवर्सिटी में रैगिंग की समस्याओं के मामले सामने आ रहे हैं।

रैगिंग की पीड़ा या कष्ट उन्ही लोगों को पता हैं जिन्होंने अपने सीनियर से इसे भुगता हैं। नतीजे में उन्हें या तो सीनियर की जी हुजूरी करनी पड़ती हैं अथवा पढ़ाई छोड़ दे या अपनी जान से हाथ गंवा दे ।

वर्ष १९५६ में यूसीजी एक्ट बनाने का उद्देश्य रैगिंग विरोधी कानून ही था, मगर यह आज पूरी तरह अप्रासंगिक प्रतीत होता हैं । यह आज भी उसी स्तर पर निरंतर जारी हैं। हर साल हजारों छात्र रैगिंग का शिकार हो रहे हैं । भारत में रैगिंग के इतिहास में वर्ष २००९–१० का सत्र बेहद खराब रहा, जिसमें सर्वाधिक संख्या में स्टूडेंट्स को जान से हाथ धोना पड़ा अथवा उन्होंने कॉलेज आना ही छोड़ दिया ।

महाराष्ट्र इस प्रकार के मामलों में अव्वल नम्बर पर था। मेडिकल, इंजीनियरिंग क्षेत्र के कॉलेज में इस तरह के सर्वाधिक मामले पाए गये थे। इसी वर्ष माननीय सर्वोच्च न्यायालय ने रैगिंग को मानवाधिकारों का हनन बताते हुए, देश के सभी शिक्षण संस्थानों को इससे कड़ाई से निपटने के सख्त आदेश दिए थे।

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग ने भी यूसीजी एक्ट १९५६ को प्रभावी बनाकर इसे सख्ती से लागू किया तथा यह निर्देश भी दिया कि इसकी अवहेलना करने वाली संस्थाओं के प्रति दंडात्मक कार्यवाही की जाएगी।

INDIAN TRADITION: YOGA AND MEDITATION

- **Abhishekh Kharat** (B. Pharm 4th Year)

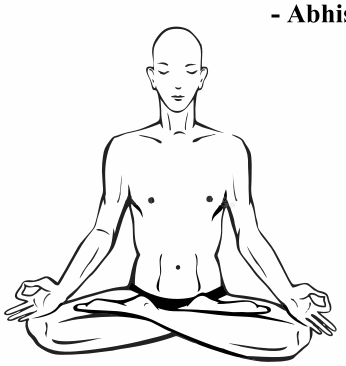

Yoga is a group of physical, mental and spiritual practices or disciplines which in ancient India and aim to control and still the mind, recognizing detached witness-consciousness untouched by the mind. Yoga is a mind and body practice that can build strength and flexibility. It may also help manage pain and reduce stress, Various styles Yoga combine physical postures; breathing techniques and meditation, involves movements meditation and breathing techniques to promote mental and physical well-being. There are several types of yoga and many disciplines within the practice.

This article explores the history philosophy, health and wellness various branches of yoga. Yoga is an ancient practice that involves physical poses, concentration and deep breathing Yoga is novel popular form of exercise! around the world. According to a 2017 national survey, one in seven adults in the United States practiced yoga in the past 12 months. The physical building blocks of yoga are the posture and the breath.

Health benefits of yoga include:-

1. Yoga improves strength, balance and flexibility
2. Yoga helps with back pain relief.
3. Yoga benefits heart health.
4. Yoga helps you manage stress.
5. Yoga improves quality of life.
6. Yoga reduces stress.
7. Yoga benefits your immune system
8. Yoga relaxes you, to help you sleep better.

Meditation :-

Meditation is an ancient practice that dates back thousands of years. Despite its age, this practice is common worldwide because it has benefits for brain health and overall well-being. With the help of modern technology, researchers continue to expand their under-standing of how meditation helps people and why it works. Depending on the type of meditation you choose, you can meditate to relax, reduce anxiety and stress, and more. Some people even use meditation to help them improve their health, such as using it to help adapt to the challenges of quitting tobacco products.

The practice of meditation is thousands of years old, and different forms come from around the world. But modern science has only started studying this practice in detail during the last few decades. Some of the biggest leaps in science's understanding of meditation have only been possible thanks to modern technology.

Benefits of Meditation:-

Building skills to manage your stress. Making you more self-aware.Focusing on the present. Reducing negative feelings. Helping you be more creative. Helping you be more patient.

Benefits of Meditation :-

1. Meditation combats health conditions and diseases.
2. Meditation improves mood
3. Meditation boosts energy
4. Meditation promotes better sleep
5. Meditation puts the spark back.
6. Meditation to feel better.
7. Regular Meditation prevents many health-related problems.

False Faces and Buried Truth

- **Rushikesh Pathkar**
(B.Pharm 4th Year)

A verbose speech before and after dinner
before the innocent parents and among friends
verbose on the play ground, canteen and in the college campus
Concentrate on studies parents and teachers,
advise the college going boys and girls.

Lost in false love, in worldly attractions.
unaware about mother's love
and father's aspirations,
ways to the goal of life are lost, ask yourself,
where are you going?

You just have to stay alive!
goals they lost, how to live,
religions contractors, mixing hates in the wind,
deceptive preaching poison the young,
who reads not but listens rapt to them,

Identify the darkness, remove it with light
false faces are around you,
dig out the buried truth
good thoughts, eight action, hard work,
can change life...!

L.O.V.E.

- **Ashwini Jaybhaye**
(B. Pharm 4th Year)

L - is for the Laughter
I give to you every day
Knowing you'll never go away.
O - is for the Option we'll have when were
together Knowing our love couldn't
ger any better.
V - is for the visions I have of you Knowing
I'll never find any one quite like you.
E - is for the Everything that's true I've
said especially when I said we'll
be together till were dead.

AGAIN AND AGAIN

- **Komal Bangale** (B. Pharm)

They tried so hard to make us see,
We never listened, we only wanted to be free.

They gave us the tools to built our life,
We broke all the rules with our own strife.

The more they tried to raise us the best,
The easier it was to be just like the rest.

No greater love has ever been,
We will need our parents again and again.

PHARMACIST...

- Diksha Khillare
(B. Pharm 2nd Year)

Whether it is bacterial or viral, fever or flu
your medicine expert is there with you.....
Whether it is bready or tachycardia
your pharmacist has a better idea...
Whether it is physics, maths,
bio or chemistry
a pharmacist knows all including
their patient history.....
Whether it is clinical or retail
a pharmacist takes word rounds and
have needs to Sale.......
Deals with community and
takes patient care
a pharmacist plays
an important role in
Field of healthcare.

THE DRUG OF LIFE

- Kundan Shinde
(B. Pharm 2nd Year)

Life is a series of events,
Events are 'block-chains of life.
Lifehas no definations,
Those are like 'Leaves of branches
of tree
'Falling of a Leaf, passing through
a stage.care'
Learning is a drug 'Learning
starts at birth, ends at graveyard,
it's like ship entering a
vast ocean of opportunities,
Entering the ocean is
'discovery of life'
Travelling through the
ocean is an ' experience of
life''Love is a drug'
[L] - Lake of Sorrow
[0] - Ocean of tears and emotions.
[v] - valley of rose and death
[e] - End of human life

Common Human Diseases

- **Pratiksha Nagre** (B. Pharm- II)

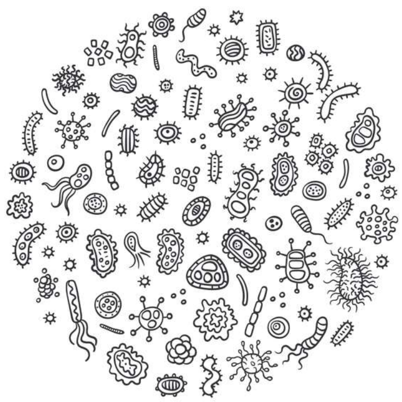

Viral diseases: Viral diseases are trans- mitted by direct contact fomite and droplet method. There are various types of viral diseases.

1) Influenza Virus: It is an acute respiratory tract infection caused by influenza virus. Incubation period of influenza virus is 2-3 days. Influenza is epidemic, endemic and pandemic. endemic influenza is caused by Hoemophitus influenza. Asian flue is viral influenza. Influenza virus has 3 forms - A, B & C. Vaccine is available against influenza virus-A.

2) Small pox: Causative agent for small pox is DNA virus, variola virus. Small pox is characterised by high fever, headache, appearance of rashes. First vaccination against small pox was developed by Edward Jenner is 1796.

3) Chicken Pox: Chicken pox is caused by DNA virus 'Varlcella zoster.' It is more com- mon and less severe in children & severe but rare in adults.

4) Measles: Measles is highly infectious eruptive viral disease."Science is perhaps the onerous are systematically criti It is caused by DNA containing Rubella virus. Measles is also transmitted to developing foetus through placenta. Antibiotics and sulpha drugs are effective in measles etc.

5) Poliomyeliltis : It is highly infectious dis ease of infants and children. Causative agent is a small RNA containing Polio Virus P or enterovirus. Vaccines for polio are killed a salk's vaccine and live sabin's oral vaccine.

Bacterial diseases :-

phestre Types of bacterial diseases:

a) Cholera: Cholera is highly communi-cable disease. Cholera is caused by 'Vibrio= Cholerae'. Houseflies are the vectors of cholera. Most important antibiotic for cholera are tetracycline and chloramphenicol.

b) Pneumonia : Pneumonia a disease of Slung is caused by streptococcus or diplococ cus pneumoia. Pneumonia is characterised by sudden chill, chest pain, cough with rusty mucoid sputum & high temperature. Important drugs are erythromycin, tetracycline sulphonamide.

c) Tuberculosis: It is caused by rod shaped gram positive bacteria, Mycobacte rium tuberculosis. Antituberculosis drugs are stretomycin, PAS (Para amino solicylic acid) Rifampicin, Ethambutanol etc.

d) Pertussis: Pertussis or whooping cough Spandan is caused by bacillus bacterium 'Bordetella pertussis or Haemophilus pertusis.' Most effective antibiotic for whooping cough are erythromycin, ampicillin, chloramphenicol & streptomycin.

e) Typhoid: It is caused by 'solmonella typhi.' It is spread through food, milk and water which is contaminated. Antibiotic e. against typhoid are ampicillin and chloram- phenicol

Dedicated to all Mothers

- Om Papadkar (B.Pharm -IV)

She works 24 hours a day
She's Mum,
She's an alarm clock,
A Cook, A Maid,
A Teacher,
A Nunny,
A Nurse,
A Driver,
A Security officer,
A Photographer,
A Comforter,
She doesn't get holiday,
sick pay or day off,
She work's through and
get paid in hugs and kisses.

Expectation

- Akanksha Jadhav
(B. Pharm - IV)

In life dont expect anything
from anyone.
Because expectation, when not fulfilled,
gives you pain
When you get something without expecting it,
It gives you pleasure.
Keep doing your part
And Leave the Rest to God.

Why Complicate Life?

- Kundan Shinde (B.Pharm -II)

Missiong somebody? ....Call
When Meet up?...... Invite
When be understood?...... Explain
Have a question?.........Ask
Don't like something? ....Say it
Like something?...........State it
Want something?...........Ask fot it.
Love someone?........... tell it
WE JUST HAVE ONE LIFE.......... Always
Smile.

Great Attitude

- Vaibhav Mehetre
(B. Pharm - IV)

1)Great attitude for life time. its true that I am not perfect in many things, But even this is true that Many things are not perfect without Me.
2) Comparison is the best way to Judge our progress...but not with other compare your yesterday with your today
3) Luck is not in your control But Struggle is always in your control and Struggle can make your luck, so everything is possible with struggle 4) Success with negative attitude is called luck Success with positive attitude is called achievement be an achiever always.
5) A looking attitude remain short time in life, but Educational attitude remains life time.

"ITS ONLY BECAUSE OF CRUSH"

- Payak Kawadkar
(B. Pharm - IV)

Her smile was CRIME, and eyes was WINE.
She fixed my centre of HEART, because
she looks like painter's fine BRUSH
its only because of CRUSH...

Her hair nature's beauty's WIND,
its seems nature's beauty's KIND.
When I see her, there is fight
between my heart and MIND.
Its happened daily as SUCH.
its only because of CRUSH.....

When she on the STREET,
every eye has like a GIFT.
Roads becomes like crowd and RUSH
its only because of CRUSH...........

She is my open DREAM,
you know what I MEAN.
and remain a THIRST.
She is just the rainbow THEME,
I think hope never DIES,
its only because of CRUSH.........

Girls

- Dnyaneshwari Sarkate
(B. Pharm - II)

Because we are girls It is not easy
to live on earth in this society, there is no
place for us.......
We are the future of this world But
people are not ready to agree we give birth
to new ones. But no one is happy on our birth.
There are so many rules for us we have
no freedom ours..........
Every talent we have But there is no
We want to walk with this work value for us
But there is no easy way for us, If we make
any mistake in our work. People are ready to
point
out us..... there is no one who respects and care
for us. But only parents love and accept
This is no fault us girls
We are no but den to this world Because girls
are blessings to this world.

Foresight...

- Pratiksha Nagre
(B. Pharm- II)

Work hard get happiness
Believe others, others will be faithful to you
Serve the needy, get the purity of mind
Be friend to get friend
Donate wealth to get wealthy
Be good and confront with goodness.

Smile...

- Pratiksha Sarkate
(B. Pharm - II)

A smile is a quite a funny thing
It wrinkles up your face
And then it's gone
You will never find.
It's secret hiding place
But far more wonderful it is.
To see what smiles can do.
You smile at one,
He smile at you,
And so one smile
Makes two smiles.

Examination...

- Adesh Chaudhari
(B. Pharm -II)

Standing on the college ground

I am waiting alone for you
My heart is beating
I know the time of meeting

My attendance in the college
& visit to the library
only for you
I think my way to success.
Goes alone with you
My half life depends only on you
When I remember you,
I forget my self too
oh! My dear 'Examination'
I am waiting only for 'you'.

It's Life...

- Diksha Khillare
(B. Pharm - II)

Life is like a flower, be like it,
Life is a struggle challenge it,
Life is a precious gift, protect it,
Life is a way, walk on it,
Life is an ambition, desire it,
Life is a sure success, keep constant
Life is most beautiful, if you enjoy
every moment.

Our Life...

- Pratiksha Nagre
(B. Pharm -II)

Life is a mystery
Who knows its history?
Life is full of joy & sorrow
which no one can borrow?
People ignore their health
And die for wealth
Life once destroyed
Can never be repaired
Life is not a dream
But a struggle up-stream.

Have you formed your Tomorrow

- **Premkumar Bendmali**
(B.Pharm - II)

Is anybody happier because you
passed his way
Does anyone remember that
you spoke to him today?
This day is almost over, and its foiling
time is through,
Is there anyone to utter how a
kindly word of you?

Did you give a cheerful greeting to the
friend who come along?
or a churlish sort of Howdy and then
vanish is the through?
Where you selfish pure and simple as you
rushed along the way,
or is someone mighty grateful for a
dead you did today?

Can you say tonight, in parting with the
day that's slipping fast
That you helped a single begger of the
many that you passed?
Is a single heart rejocing over
what you did or said,
Does a man whose hopes were fading now
with courage look ahead?

Did you waste the day, or lose it was
it well or surely spent?
Did you leave a trail of kindness
or a scar of discontent?
As you close your eyes in slumber
do you think that god would say.

Soar...

- **Abhishekh Kharat**
(B. Pharm - IV)

I know you wish you were perfect,
that you could just say what
was on your mind,
But you have to learn to love yourself,
And that could take some time.
You need to stop dreaming,
And just let your thoughts go,
Stop trying to be perfect,
And let your dreams flow.
Some times life has its twist and turns,
You just have to find your ways,
Because you can get through it,
No matter what people say,
Thought some people will try
to tear you down,
we will help you get up,
And we will always be your steady
That's there for the clean up.
Because I know you wish
you were perfect,
You were perfect,
But you're everything and more,
And sometimes when
you feel head down,
You just need to spread your
wings and soar.

संस्कृत भाषा का महत्व

– कु.आकांक्षा जाधव
(बी फार्म भाग – ४)

संस्कृत भाषा यह एक प्राचीन भाषा है जो न केवल भारत की धार्मिक और दार्शनिक परंपराओं का आधार है, बल्कि आधुनिक भारतीय भाषाओं की जननी भी मानी जाती है। संस्कृत भाषा के कुछ प्रमुख महत्व इस प्रकार हैं:

१. धार्मिक और दार्शनिक महत्व: संस्कृत, हिन्दू, बौद्ध, और जैन धर्मों के प्राचीन ग्रंथों की भाषा है, जिनमें वेद, उपनिषद, पुराण, और आगम शामिल हैं। इन ग्रंथों में जीवन के गहरे अर्थ, आध्यात्मिक ज्ञान, और नैतिक मूल्यों की व्याख्या की गई है। संस्कृत भाषा के अध्ययन से इन धार्मिक और दार्शनिक ग्रंथों को मूल रूप से समझने में मदद मिलती है। यह भाषा भारतीय संस्कृति और दर्शन के विकास में एक महत्वपूर्ण भूमिका निभाती है।

२. भाषाविज्ञान में महत्व: संस्कृत को 'देवनागरी' लिपि में लिखा जाता है, जो कई आधुनिक भारतीय भाषाओं की लिपि का आधार है। संस्कृत भाषा की व्याकरणिक संरचना बहुत ही वैज्ञानिक और व्यवस्थित है, जिसे भाषाविदों द्वारा सराहा गया है। कई आधुनिक भारतीय भाषाओं की शब्दावली संस्कृत से प्रभावित है या सीधे तौर पर संस्कृत से ली गई है। संस्कृत का अध्ययन अन्य भाषाओं को समझने और सीखने में भी सहायक हो सकता है।

३. आधुनिक उपयोगिता: संस्कृत भाषा को कंप्यूटर विज्ञान और कृत्रिम बुद्धिमत्ता के क्षेत्र में भी उपयोगी माना जा रहा है। इसकी वैज्ञानिक और व्यवस्थित संरचना इसे कंप्यूटर के लिए एक आदर्श भाषा बनाती है। संस्कृत का अध्ययन छात्रों में, तर्क, और भाषा कौशल को विकसित करने में मदद करता है। संस्कृत साहित्य में ज्ञान-विज्ञान, कला, और साहित्य का विशाल भंडार है, जो छात्रों को विभिन्न क्षेत्रों में ज्ञान प्राप्त करने में मदद करता है।

४. भारतीय एकता में योगदान: संस्कृत, भारत की विभिन्न भाषाओं को एक सूत्र में बांधने का काम करती है। यह भाषा पूरे भारत में एक समान सांस्कृतिक पहचान और विरासत को बढ़ावा देती है। संस्कृत का अध्ययन छात्रों में राष्ट्रीय एकता और अखंडता की भावना को बढ़ावा देता है।

५. सांस्कृतिक महत्व: संस्कृत भाषा भारतीय संस्कृति, कला, और साहित्य का अभिन्न अंग है। संस्कृत के अध्ययन से भारतीय संस्कृति और परंपराओं को बेहतर ढंग से समझा जा सकता है। यह भाषा भारतीय कला, संगीत, और नृत्य में भी महत्वपूर्ण भूमिका निभाती है।

उत्कृष्टविनोदः

– प्रतिक यादव
(बी फार्म भाग – ४)

काव्यशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमताम्

निबधनधोऽयं चतुर्ष वर्गेषु विभक्तोऽस्ति

१) विनोदः

२) विनोदस्यावश्यकता

३) विनोदप्रकारः

४) विनोदरूपे काव्यशास्त्रे

१) विनोद : – 'वि' उपसर्गयुक्तेन प्रेरणार्थकात् नुदतेः निष्पन्नोऽयं शब्दः। चित्तस्य विशेषप्रकारकं नोदनम् आनन्दः एव विनोदः, अर्थात् विक्लान्ते मनसि यया क्रियया चेतः आनन्दं लभते स आनन्द एव विनोद इति कथ्यते, सा क्रिया च विनोद साधिका।

२) विनोदस्यावश्यकता – मनुष्याः स्वजीविकायै बहुविधानि कार्याणि कुर्वन्ति। यदा ते तैः कार्यैः श्रान्ताः भवन्ति, तदा चित्तस्य विश्रान्त्यै मनोरञ्जिका काचित् क्रिया अपेक्षिता भवति। तया क्रियया चित्तं विश्रान्तं सत् पुनः कार्यकरणाय सज्जं भवति। नाट्योत्पत्तिप्रसङ्गे आदिकाव्याचार्येण भरतमुनिना नाट्यशास्त्रे अभ्यधायि यत् इन्द्रप्रमुखैः देवैः पितामहब्रह्माणं याच्यमानं नाट्यशास्त्रं क्रीडनीयकमिति रूपेण अभिहितम् तद्यथा क्रीडनयीकमिच्छामो दृश्यं श्रव्यं च युद्भवेत्– नाट्यशस्त्रं.

क्रीडनीयकम् इति शब्दं विवृण्वन् अभिनवभारतीकारः अभिनवगुप्तोऽभिदधाति– क्रीड्यते चित्तं विक्षिप्यते विह्रियते येन तत् क्रीडनीयकम् इति। मानवः प्राचीनकालादेव विनोदस्यावश्यकताम् अनुभवति स्म। केचिद् कंचिद् विनोदप्रकारमेव जीविकारूपेण धारयन्ति तेन च धनं यशश्चेति द्वयमेव आप्नुवन्ति यथा – कवयः गायकाश्च। ते कवयः, गायकाः स्वमनांसि रञ्जयन्तः परेषामपि मनस्तोषप्रदाः भवन्ति।

३) विनोदस्य प्रकाराः – प्राचीनकालात् अद्य यावत् समयानुसारं परिवर्तमानाः वैयक्तिकरूच्याधारिताः विनोदस्य नैके प्रकाराः जनैराश्रियमाणाः दृश्यन्ते। प्राचीनकाले राजानः कविगोष्ठ्या, शास्त्रचर्चया, नाट्यदर्शनेन्, समस्यापूर्त्या, मृगयया, शास्त्रप्रतियोगितया विनोदं कुर्वन्ति स्म कलुषितमनसश्चापरे ते केचिद् द्यूतक्रीडया, मद्यवेश्या दिव्यभिचारैः तु कुर्वाणा आसन्। मध्यकाले जूाः पूर्वोक्तैः सर्वैः सह कुक्कुटयुद्धअजयुद्ध कपोतोड्डयनादिभिः अनेकैः प्रकारैः मनोरञ्जनं कुर्वन्ति स्म। अद्यतनयुगे कन्दुकेन सह अनेकैः क्रीडाभिः, अश्वादिपशुधावन प्रतियोगिताभिः अन्तर्जाले फेसबुकादिभिः, दूरदर्शनकार्यकतैः, दृशयक्रीडाभिः, दूषितचेतसश्च जूाः धूमपानादिभिः व्यसनैः जीवनं यापयन्ति। विनोदस्य बहवः प्रकाराः काले समुपलभ्यन्ते। एत्तत्तु व्यक्तावेवाधारितः वर्तते यत् सः केन साधनेन मनोऽनुरञ्जयति उत्कृष्टेन निकृष्टेन वा।

४) विनोदसाधनं काव्यं शास्त्रञ्च – विचारकाः कथयन्ति यत् बुद्धिमन्तः मनुष्याः उत्कृष्टरूपेण जीवनयापनं कुर्वन्तः विनोदमपि उत्कृष्टरीत्यैव कुर्वन्ति। उत्कृष्टविनोदसाधनमपि द्विप्रकारकं भवति तदस्ति काव्यं शास्त्रञ्चेति। काव्यं उत्कृष्टविनोद साधनमस्ति नास्त्यत्र काऽपि विप्रतिपत्तिः, यतो हि आचार्य मम्मटेन सद्यपरनिर्वृतिः काव्यप्रयोजनत्वेन मन्यते, सा च परनिर्वृतिः सकल प्रयोजनमौलिभूता तेनैव चोद्घोषिता। यतः कव्यास्वादस मनन्तरमेव रसिकः ब्रह्मास्वादसहोदरत्वेन मन्यमानं रसमाप्रोति तेन परमानन्दापरपर्यायेण रसास्वादेन सः अन्येषां विषयाणां

आधुनिका रामहिष्यः...

– कु.अश्विनी जायभाये
(बी फार्म भाग – ४)

जिमकार्बेटपार्कं निकषा एकस्मिन् जनपदे
एकदा सिंही एका अमिलत् महिष्या सह
वाग्युद्धं तयो: जातं 'का श्रेष्ठा' इतिकृते
वनराजस्य जायाहं, साम्राज्ञी वनवासिनां
बिभ्यति सर्वे पशवो मम उच्चगर्जनात्
अतोऽस्मि श्रेष्ठा इत्युच्चैरगर्जत सिंही यदा
न बिभ्यती तत: महिषी हसन्तीदमब्रवीत्
मिथ्या मा वद रे दुष्टे कालो गतस्तव तादृक्
शृणु मे महिमानं तावद् प्रस्वेदस्ते भविष्यति
मारिता: अनेके जना:। त्वया खादिता: नैके पशव:
तदापि कोऽपि आरक्षी नभवत्तव अन्वेषक:
चोरिताहं इति यदा श्रुतं तत्राधिकारिभि:
अन्वेषणे संलग्ना अभवन् आरक्षिण: साधिकारिण:
मण्डलायुक्तोऽपि अन्वेषको मे तु जात:
अपराधी विभागस्याधिकारिणामपि मस्तके स्वेदो दुष्ट:
वद रे मूर्खे कथमिदानीं मत्तस्तवं गरीयसी
इत्युक्तवत्यां महिष्यां सा सिंहीदमचिन्तयत्
हस्तगता सर्वेऽधिकारा महिषरासभसदृशानां
त्वमेव गरीयसी भगिनी कालस्य महिमा महान्
इत्युक्त्वाधोमुखी सिंही तूष्णीं भूत्वा वनं गता।।

भारतीया संस्कृतिः...

– कु.ऋषिकेश पातकर
(बी फार्म भाग – ४)

संस्कृतिर्भारतीया जगन्मोहिनी।
विश्वसञ्चारिणी चिन्मनोहारिणी।।
भारते भातु सा भारतं भारतम्।
येन भूयो भवेद् विश्वभृद् भारतम्।।

वेदशाह्स्त्रादिर्भिर्वन्दिता संस्कृति:।
सा हि प्रत्ना जगद्वन्दिता संस्कृति:।
अग्निवाय्वादिभि: प्राक्तनै पूजिता।
सा तु दिव्याऽजरा साऽमरा संस्कृति:।।

सा हि सम्यक्कृता संस्कृता संस्कृति:।
कं सुखं लाति तस्मै च या चर्यते।.
कल्चरेत्याह लोकस्तु तां संस्कृतिम्।
सा प्रसिद्धा सदाचारदा संस्कृति:।।

यत्र व्यासादयो: भासयुक्ता: सदा।
कालिदासादय: संस्कृते: सेवका:।।
यां चसम्पूज्य रामादय: सम्मता:।
सा सुभाषाश्रिता कान्तिदा संस्कृति:।।

धर्मप्राणात्मिका यज्ञज्ञानात्मिका।
सौख्यदा मुक्तिदा भुक्तिदा शक्तिदा।।
प्रेमसौख्यादयो: येऽपि दिव्या: गुणा:।
तैर्लसन्ती गुणग्रहिका संस्कृति:।।

तां नुम: संस्कृतिं दुष्कृतेर्हारिणीम्।
प्राणदानेन चैनां तु सेवामहे।।

भारतीया वयं भारतीया च सा।।
तावुभौ भारत इन्ध्वहे शाश्वतम्।।

महाकवि बाणभट्ट

– कु.श्वेता टकले
(बी फार्म भाग – ४)

महाकवि बाणभट्ट, संस्कृत साहित्य के एक प्रसिद्ध गद्यकार और कवि थे। वे ७ वीं शताब्दी के माने जाते हैं और हर्षवर्धन के दरबार में राजकवि थे। उनकी प्रमुख रचनाएँ 'हर्षचरितम्' (हर्ष की जीवनी) और 'कादम्बरी' (एक प्रसिद्ध उपन्यास) हैं। जीवन परिचय:बाणभट्ट का जन्म सोन नदी के तट पर स्थित प्रीतिकूट नामक ग्राम में एक विद्वान ब्राह्मण परिवार में हुआ था। उनके पिता का नाम चित्रभानु था। बाणभट्ट ने अपने वंश और प्रारंभिक जीवन के बारे में 'हर्षचरितम्' और 'कादम्बरी' में विस्तार से लिखा है। शिक्षा और जीवन: बाणभट्ट ने अपने पिता से ही प्रारंभिक शिक्षा प्राप्त की। उन्होंने देशाटन भी किया और विभिन्न राजदरबारों, नाटकशालाओं और विद्वानों की संगति में ज्ञान प्राप्त किया। वे हर्षवर्धन के दरबार में आस्थान कवि बने। रचनाएँ: हर्षचरितमब: यह सम्राट हर्षवर्धन के जीवन पर आधारित एक ऐतिहासिक काव्य है। इसमें हर्षवर्धन के जीवन, शासन और दरबार का वर्णन है। कादम्बरी:यह संस्कृत साहित्य का एक प्रसिद्ध उपन्यास है। यह प्रेम, पुनर्जन्म और भाग्य के विषयों पर आधारित है। अन्य रचनाएँ:कुछ विद्वानों के अनुसार, 'चण्डीशतक', 'मुकुटताडितक', 'पार्वतीपरिणय' और 'पद्यकादम्बरी' भी बाणभट्ट की रचनाएँ मानी जाती हैं, हालांकि कुछ विद्वानों में इन रचनाओं को लेकर मतभेद हैं। बाणभट्ट की शैली:

बाणभट्ट अपनी प्रभावशाली गद्य शैली के लिए जाने जाते हैं। उन्होंने अपनी रचनाओं में पांचाली रीति का प्रयोग किया है, जो विषय के अनुरूप शब्दावली का प्रयोग करती है।

उनकी शैली में दीर्घ समास, अल्प समास और समास रहित वाक्य तीनों का प्रयोग मिलता है। बाणभट्ट का महत्व: बाणभट्ट संस्कृत साहित्य के एक महान गद्यकार माने जाते हैं। उनकी रचनाएँ न केवल साहित्यिक दृष्टि से महत्वपूर्ण हैं, बल्कि ऐतिहासिक और सांस्कृतिक दृष्टि से भी महत्वपूर्ण हैं। उनकी रचनाएँ तत्कालीन समाज, संस्कृति और राजनीति को समझने में सहायक हैं। आप इस वीडियो में बाणभट्ट के जीवन और कार्यों के बारे में अधिक जान सकते हैं:

महाकवि भास

– कु.कोमल बंगाळे
(बी फार्म भाग – २)

महाकवि भास संस्कृत साहित्य के प्रसिद्ध नाटककार थे। उनका जीवनकाल निश्चित रूप से ज्ञात नहीं है, लेकिन विद्वानों का अनुमान है कि वे कालिदास से पहले हुए थे। भास ने १३ नाटक लिखे, जिनमें 'स्वप्नवासवदत्त', 'प्रतिज्ञा–यौगंधरायण', 'बालचरित', 'पंचरात्र', 'अभिषेक', 'दरिद्रचारुदत्त' आदि प्रसिद्ध हैं। संस्कृत में:महाकविर्भासः संस्कृतसाहित्यस्य प्रसिद्धः नाटककारः आसीतब। तस्य जीवनकालः निश्चितरूपेण न ज्ञायते, किन्तु विद्वांसः अनुमानं कुर्वन्ति यतब सः कालिदासातब पूर्वमब आसीतब। भासेन त्रयोदश नाटकाणि लिखितानि, येषु 'स्वप्नवासवदत्तम्', 'प्रतिज्ञायौगंधरायणम्', 'बालचरितम्', 'पञ्चरात्रम्', 'अभिषेक:', 'दरिद्रचारुदत्तम्' इत्यादयः प्रसिद्धाः सन्ति। संक्षेप में: भास संस्कृत साहित्य के एक महान नाटककार थे। उनके नाटकों में 'स्वप्नवासवदत्त' और 'प्रतिज्ञा–यौगंधरायण' विशेष रूप से प्रसिद्ध हैं। उनका जीवनकाल कालिदास से पहले का माना जाता है। विस्तार से:भास के जीवन के बारे में बहुत अधिक जानकारी उपलब्ध नहीं है। विद्वानों का अनुमान है कि वे कालिदास से पहले हुए थे, क्योंकि कालिदास ने अपने नाटकों में भास का उल्लेख किया है, जो उनके सम्मान और प्रसिद्धि को दर्शाता है। भास के नाटकों में 'स्वप्नवासवदत्त' सबसे प्रसिद्ध है। यह नाटक उदयन और वासवदत्ता की प्रेम कहानी पर आधारित है। 'प्रतिज्ञा–यौगंधरायण' भी उदयन की कहानी कहता है, लेकिन इसमें यौगंधरायण के प्रतिज्ञाबद्ध होने की कथा का वर्णन है। 'बालचरित' कृष्ण के बचपन की कथा पर आधारित है, जबकि 'पंचरात्र' महाभारत के एक प्रसंग पर आधारित है। भास के नाटकों की भाषा सरल और स्वाभाविक है, और उनकी शैली प्रभावशाली है। उनके नाटकों में पात्रों का चरित्र–चित्रण बहुत ही स्वाभाविक और सजीव है। भास के नाटकों में भारतीय संस्कृति और जीवन–शैली का सुंदर चित्रण मिलता है। आप महाकवि भास के जीवन और कार्यों के बारे में अधिक जानने के लिए यह वीडियो देख सकते हैं:

महाकविः कालिदासः

– कुंदन शिंदे

(बी फार्म भाग – २)

महाकविः कालिदासः मम प्रियः कविः अस्ति। सः संस्कृतभाषायाः श्रेष्ठतमः कविः अस्ति । यादृशः रस–प्रवाहः कालिदासस्य काव्येषु विद्यते तादृशः अन्यत्र नास्ति । सः कविकुलशिरोमणिः अस्ति । कालिदासेन त्रीणिनाटकानि, (मालविकाग्निमित्रम्, विक्रमोर्वशीयम्, अभिज्ञानशाकुन्तलम् च) द्वे महाकाव्ये (रघुवंशम् कुमारसम्भवं च) द्वे गीतिकाव्ये (मेघदूतम् ऋतुसंहारम् च) च रचितानि ।

कालिदासस्य लोकप्रियतायाः कारणं तस्य प्रसादगुणयुक्ता ललिता शैली अस्ति । कालिदासस्य प्रकृतिचित्रणं अतीवरम्यम् अस्ति चरित्रचित्रणे कालिदासः अतीव पटुः अस्ति ।

कालिदासः महाराजविक्रमादित्यस्य सभाकविः आसीत् । अनुमीयते यत्तस्य जन्मभूमिः उज्जयिनी आसीत् । मेघदूते उज्जयिन्याः भव्यं वर्णनं विद्यते । कालिदासस्य कृतिषु कृत्रिमतायाः अभावः अस्ति । कालिदासस्य उपमा प्रयोगः अपूर्वः । अतः साधूच्यते– 'उपमा कालिदासस्य ।'

संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

– **दिक्षा खिल्लारे** (बी.फार्म भाग–२)

संस्कृत भाषा अस्माकं देशस्य प्राचीनतमा भाषा अस्ति। प्राचीनकाले सर्वे एव भारतीयाः संस्कृतभाषा एव व्यवहारं कुर्वन्ति स्म। कालान्तरे विविधाः प्रान्तीयाः भाषाः प्रचलिताः अभवन्, किन्तु संस्कृतस्य महत्त्वम् अद्यापि अक्षुण्णं वर्तते। सर्वे प्राचीनग्रन्थाः चत्वारो वेदाश्च संस्कृतभाषायामेव सन्ति। संस्कृतभाषा भारतराष्ट्रस्य एकतायाः आधारः अस्ति। संस्कृतभाषायाः यत्स्वरूपम् अद्य प्राप्यते, तदेव अद्यतः सहस्रवर्षपूर्वम् अपि आसीत्। संस्कृतभाषायाः स्वरूपं पूर्णरूपेण वैज्ञानिक अस्ति । अस्य व्याकरणं पूर्णतः तर्कसम्मतं सुनिश्चितं च अस्ति ।

अधुनाऽपि सङ्गणकस्य कृते संस्कृतभाषा अति उपयुक्ता अस्ति। संस्कृतभाषैव भारतस्य प्राणभूता भाषा अस्ति । राष्ट्रस्य ऐक्यं च साधयति । भारतीयगौरवस्य रक्षणाय एतस्याः प्रसारः सर्वैरेव कर्त्तव्यः । अतएव उच्चते–'संस्कृतिः संस्कृताश्रिता ।'

सदाचारः

– **आकांक्षा जाधव**

(बी फार्म भाग – ४)

(आचार: परमो धर्म: / आचारस्य महत्त्वम्)

अस्माकं भारतीया संस्कृति : आचार–प्रधाना अस्ति । आचार: द्विविधः भवति–दुराचारः सदाचारः च । सताम् आचारः सदाचारः इत्युच्यते। सज्जनाः विद्वांसो च यथा आचरन्ति तथैव आचरणं सदाचारो भवति । सज्जनाः स्वकीयानि इन्द्रियाणि वशे कृत्वा सर्वैः सह शिष्टतापूर्वकं व्यवहारं कुर्वन्ति । ते सत्यं वदन्ति, मातुः पितुः गुरुजनानां वृद्धानां ज्येष्ठानां च आदरं कुर्वन्ति तेषाम् आज्ञां पालयन्ति, सत्कर्मणि प्रवृत्ता भवन्ति ।

जनस्य समाजस्य राष्ट्रस्य च उन्नत्यै सदाचारस्य महती आवश्यकता वर्तते। सदाचारस्याभ्यासो बाल्यकालादेव भवति । सदाचारेण नरः धार्मिकः, शिष्टो, विनीतो, बुद्धिमान् च भवति । संसारे सदाचारस्यैव महत्त्वं दृश्यते। ये सदाचारिणः भवन्ति, ते एव सर्वत्र आदरं लभन्ते यस्मिन् देशे जनाः सदाचारिणो भवन्ति तस्यैव सर्वतः उन्नतिर्भवति । अतएव महर्षिभिः 'आचार: परमो धर्मः' इत्युच्यते। सदाचारी जनः परदारेषु मातृवत् परधनेषु लोष्ठवत्, सर्वभूतेषु च आत्मवत् पश्यति। सदाचारीजनस्य शीलम् एव परमं भूषणम् अस्ति ।

اردو ہندوستان کی مشترکہ تہذیب کی زبان

-Moh.Sohil Sk. Mustafa (B. Pharm 3nd Year)-

ہندوستان مختلف مذاہب کا سنگم اور کثیر لسانی ملک ہے۔ان زبانوں میں سے ایک صاف شائستہ اور شگفتہ زبان اردو بھی ہے۔جو اپنی جاذبیت، دلکشی، شفافیت حلاوت وچشنی اور دیگر اوصاف کی بنیاد پر انفرادیت کی حامل ہے۔باشندگانِ ہند تقریباً ۱۶۵۲ زبانیں بولتے ہیں۔ایک دروے کے مطابق ۱۴۵۵ زبانیں اور بولیاں ایسی ہیں جس کے بولنے والے افراد کی تعداد دس دس ہزار سے بھی کم ہے۔یعنی ۱۹۷ زبانیں ایسی ہیں جنہیں بڑے خطوں میں بولی جانے والی زبان کا درجہ حاصل ہے۔اور مزید ان زبانوں میں کل ۱۸ زبانیں ہی آئین کے آٹھویں جدول میں مقام پا سکیں۔ یہ ایک تسلیم شدہ حقیقت ہے کہ اردو ہندوستان کی ایک ایسی زبان ہے جو کسی مخصوص خطہ، طبقہ اور صوبہ کی نہیں بلکہ وہ یہاں کی مشترکہ تہذیب کی زبان ہے، اس کی پہچان اور علامت ہے۔ورنہ بقیہ زبانیں کسی نہ کسی حصار میں مقید ہیں۔کوئی مذہبی تو کوئی علاقائی حصار میں، غرض کہ دیگر زبانیں کسی نہ کسی سطح پر محدود ہے۔

اردو ایک ایسی شیریں زبان ہے جس کی مٹھاس ہر ہندوستانی کے کانوں میں رس گھولتی ہے۔ یہ الگ بات ہیکہ لسانی تعصب کے مریض اس حقیقت کے منکر ہیں، یہاں تک کہ ہر وہ فلم جس پر ہندی کا لیبل چسپاں ہوت اہے اس کے بھی دو تہائی الفاظ اور مکالمے اردو ہی کے ہوتے ہیں۔ایک سروے کے مطابق ریڈیو، اخبار، ٹیلی ویزن وغیرہ کے بھی وہی پروگرام لوگ دیکھنا زیادہ پسند کرتے ہیں جن کا تعلق براہ راست اردو زبان وادب سے ہو یا اس کی حلاوت وچاشنی اس میں گھول دی گئی ہو اور غیر سرکاری اداروں میں خالص انگریزی تعلیم یافتہ حضرات کے مقابلے میں اردو جاننے والے امیدوار پسندیدگی کی نظر سے دیکھے جاتے ہیں۔

اس حقیقت کا بھی انکشاف ہواہیکہ ابتدائی درجات کے نونہالوں میں ہندی کی طرح اردو پڑھنے کی خواہشات اور امنگیں مچلتی ہیں تاہم ان کی خواہشات کی قدر نہیں کی جاتی۔اردو تو ایک ایسی زبان ہے جس کے سر آزادئ ہند کا سہرا بندھتا ہے۔کیونکہ زمانۂ آزادی کی گہما گہمی میں اردو صحافت نے جو نقوش چھوڑے وہ فی الواقع انمٹ ہیں۔یہی وہ زبان ہے جو اس ناگفتہ بہ حالات میں بھی ہندو مسلم اتحاد میں نمایاں رول ادا کیا اور آزادی کیلئے جانبازوں کی سرد انگیٹھیوں کو گرمایا

سرفروشی کی تمنا اب ہمارے دل میں ہے   دیکھنا ہے زور کتنا بازوئے قاتل میں ہے

ماضی قریب وبعید سے قطع نظر آج بھی مسلسل نظر انداز کئے جانے کے باوجود یہ زبان دنیا کی ایک اہم اور بڑی زبان کی حیثیت سے جانی جاتی ہے۔ وہ اپنا فعال کردار ادا کر رہی ہے، اس کے ذریعے بیشمار افراد اقبال وعروج کی منزلیں طے کر رہے ہیں، کتنے افراد نے انڈین سول سروسیس کے امتحان میں اردو کو اختیاری مضمون رکھ کر کامیابی حاصل کی ہے۔

یہ تمام امور نہ صرف اردو کی یہ حقیقت واہمیت ثابت کرتے ہن بلکہ وہ بھی ایک روزمرہ کی صاف ستھری، نہایت شائستہ وشگفتہ اور شیریں زبان ہے اسی طرح رابطے کی بھی۔تاہم باوجود ان سب کے لسانی تعصب اور فرقہ واریت کی کند چھری اس کی گردن پر چل رہی ہے، یوں تو اسے نظر انداز کرنے کا متواتر سلسلہ آزادی کے بعد سے جاری ہے۔

آئیے مضمون لکھیں!

- Shoeb Shah Uman Shah
(B.Pharm 3rd Year)

۱)●●کسی بھی زبان میں مضمون لکھنے کیلئے ضروری ہیکہ آپ زبان کے مخصوص قواعد وضوابط، اصطلاحات اور ضرب المثل، کہاوت اور محاوروں اور تذکیر وتانیث کے اصولاں سے پوری طرح بہرہ ور ہوں اور اس کے نشیب وفراز سے اس حد تک ضرور واقف ہوں کہ دورانِ مضمون کسی فاش غلطی کا ارتکاب نہ کر سکیں۔ان شرائط کی عدم موجودگی میں مضمون نویسی محض ضیاع وقت ہے جس کا کوئی حاصل نہیں۔اس لیے اگر آپ ایک کامیاب ادیب بننا چاہتے ہیں تو پہلی فرصت میں زبان میں مہارت کاملہ حاصل کیجئے۔

۲)●●زبان میں مہارت کے بعد آپ کیلئے ضروری ہیکہ سب سے پہلے اپنے دل ودماغ کو مضمون نگاری کیلئے تیار کریں، اس کی آسان صورت یہ ہیکہ اولاً ایسے موضوع پر قلم اٹھائیں جس سے آپ کو فطری دلچسپی ہے یا کسے ایسے واقعہ کو قلمبند کیجئے جس نے آپ کے ذہن کو جھنجھوڑ کر رکھ دیا ہے یا پھر ایسے عنوان کا انتخاب کیجئے جو وقت کی اہم ترین ضرورت ہے اس کا فائدہ یہ ہوگا کہ آپ کی تمام صلاحیتیں یکدم آپ کا ساتھ دینے لگیں گی تو اس طرح جہاں آپ کے مضمون میں روانی تاثیر اور ایک ساحرانہ طاقت ہوگی وہیں آپ کے اندر کا سویا ہوا ادیب پوری آن بان سے جاگ اٹھے گا۔

۳)●●مضمون لکھنے سے قبل عنوان کے حدودِ اربعہ پر ایک غائرانہ نگاہ ڈالیے، یہ نگاہ مشاہداتی نہیں بلکہ باریک بیں ہو نیز اس وقت آپ کی بصیرت عقاب کی طرح تیز اور آپ کا تجسس شاہین کے مانند ہونا چاہئے تاکہ آپ مضمون کے تمام پہلوؤں کا احاطہ کرلیں اور کوئی جزو آپ کی گرفت سے باہر نہ رہ سکے۔

۴)●●مضمون کی تدوین وترتیب سے پہلے اس کے موضوع کے اول سے آخر تک تمام متعلقہ اشارات وعناصر کو قلمبند کرلیجئے۔

۵)●●ابتداءاً اپنی عام فہم اور روزمرہ کی بول چال میں مضمون لکھئے، فلسفہ بگھارنے، الفاظ کی دکان سجانے اور اسلوب ونگارش سے کشتی کرنے کی قطعاً کوئی ضرورت نہیں۔

۶)●●جس خیال اور اپنے جس نظریہ کو ثابت کرنے کیلئے آپ قلم کا سہارا لے رہے ہیں اس پر آپ کو خود شرح صدر ہو اور اس کی ابدیت وصداقت پر اس درجہ کا یقین ہونا چاہئے کہ ایک لمحے کیلئے بھی آپ اس موقف سے دستبردار ہونے کو تیار نہ ہوں ورنہ آپ کبھی بھی اس موضوع کا حق ادا نہیں کر سکیں گے۔

۷)●●مضمون کو مدلل کرنے کیلئے ضروری ہیکہ آپ اس کے متعلق اخبار ورسائل سے جو نئی نئی معلومات حاصل ہوں انہیں اس عنوان کے تحت اپنی بیاض میں جمع کرتے رہے، تاکہ جب آپ اپنے موقف کو الفاظ کا جامہ پہنانے بیٹھیں تو آپ کے پاس متعلقہ معلومات کا ایک بھاری ذخیرہ ہو۔

۸)●●اسی طرح جو محاورات واسلوب الفاظ وفقرے، نئی نئی ترکیبیں اور ایک مفہوم ادا کرنے کیلئے مختلف تعبیرات نظر آئیں ان کو بھی حیطۂ ضبط اور قلم کے حصار میں لائیے اور موقع بموقع ان کا اپنی تحریروں میں استعمال رکھئے، یہ معمال آپ کو بہت جلد ایک کامیاب مضمون نگار بنادے گا۔

اردو کی زخم خوردہ گردن پر آنجہانی اندرا گاندھی نے مرہم پٹی کی اور بموقع غالب صدی ۱۹۶۹ء کو یو پی ، بہار کی دوستی بڑی زبان قرار دی۔ اس کے بعد اردو کی کچھ ترویج واشاعت ہوئی، اکادمیوں کا قیام عمل میں آیا، اور پھر اس کے ساتھ سوتیلا و ناروا سلوک کیا جانے لگا۔ اردو ہے کہ غلط سیاست کے غضبناک کھیل سے کراہتی نظر آ رہی ہے۔

مزید یہ ستم ظریفیاں کہ اس زبان کو سیاست اور لسانی تعصّباتی عناصر نے مذہبی حصار میں قید کر دیا، اس پر مسلمانیت کا لیبل چسپاں کر دیا کہ یہ تو محض شیدائے حرم کی زبان ہے۔ سوال یہ ہیکہ کن وجوہات کی بنیاد پر مسلمانوں کی زبان اردو ٹھہری؟ قرآن وحدیث کی زبان اردو نہیں کہ یہ کہا جائے کہ اردو مسلمانوں کی مذہبی زبان ہے، اردو فقط اس خطہ کی زبان ہوئی جہاں کی اکثریت آبادی مسلمانوں کی ہے، تو چند لمحات کیلئے یہ مان بھی لیا جاتا کہ یہ زبان صرف مسلمانوں کی ہے، مگر کوئی ایسی بات نہیں یہ تو زبان زد عام وخاص ہے، بلاتفریق مذہب وملت اس کے بیشمار شیدائی ہیں۔ برادرانِ وطن کی کثیر تعداد نے بھی اردو سے والہانہ عقیدت ومحبت کا مظاہرہ کیا، پنڈت دیاشنکر نسیم ، برج نارائن چکبست ، رگھوپتی سہائے ، فراق گورکھپوری وغیرہ آسمان اردو کے چمکتے ستارے ہیں۔ بلکہ آزادی سے پہلے اور بیسویں صدی کے اس آخر تک کے اردو کے پچاس فیصد سے زائد شعراء، ادباء وغیرہ مسلم برادران وطن ہی رہے ہیں، جو یکے بعد دیگرے داعیٔ عدم کو کوچ سازش اور محدود وعلم کا غماز ہے۔ اس سلسلے میں کف افسوس مل کر یہی کہا جاسکتا ہے۔

یوں یارانِ چمن ہوتے ہیں دل سے جدا　　　جیسے پتوں سے گرا دیتی ہے شبنم کو ہوا

ادب زندگی ھے۔

- Sk.Mustak Sk.Mustak (B.Pharm 4th Year)

ادب کیا ہے؟ ادب کے لغوی معنٰی تہذیب کے ہیں۔ انسان کا رہن سہن، بات چیت کا انداز، پہننے اوڑھنے کا طریقہ تہذیب ہے اور یہ تہذیب ادب سکھاتا ہے۔ اگر یہ سوچا جائے کہ ادب تخلیق کیسے ہوتا ہے تو زندگی کے کینوس پر نکھرے رنگوں کو قوتِ گویائی لفظ دیتے ہیں، لفظ کھٹے میٹھے، ترش و تیز، شہد کی طرح شیریں اور بچے کی طرح شریر ہوتے ہیں۔ لفظ نہ ہوں تو ساری کائنات پر ایک جمود طاری رہے۔ زمین چپ، آسمان چپ، محبت کا سارا جہاں چپ، محبتِ حقیقی ہو یا مجازی، جذبے سچے ہوں یا کچے، ہر بات ہر جذبہ اظہار کیلئے لفظوں کا محتاج ہوتا ہے۔ یہ لفظ نثر کے پیرایے میں ہوں یا غزل کی لے میں ڈھلے ہوئے کہلائیں گے۔

رومیؒ اور اقبالؒ کا مشترک نظریۂ حیات: عشق

- **Moh.Sohil Sk. Mustafa** (B.Pharm 3rd Year)

مولانا رومؒ نے عشق کے جس تصور کو اپنے افکار، اپنے جذبات، اپنے عقیدے، اپنی تعلیم، اپنے مذہب، اپنے مسلک، اپنے کردار اور اپنے عمل کا محور بنایا وہ جلوۂ انسانیت کا ایک ہمہ گیر اور دلپذیر تصور ہے۔

رومیؒ کی اصطلاح میں عشق کسی محبوبہ پری تمثال کی ہوس آمیز محبت نہیں بلکہ وہ ایک ایسا لافانی جذبہ ہے جو کائنات کے حُسن کو اپنی گرفت میں لیتا اور اُس خیرِ مطلق سے فروغ حاصل کرتا ہے جو خود خالقِ کائنات کا جمال ہے۔

مولانا رومؒ کی نگاہ میں عاشقِ صادق وہ ہے جس کا دل گرم، نگاہ پاک اور روح عملِ خیر کیلئے سراپا اضطراب و۔ وہ نہ صرف اللہ پر بلکہ خود اپنے اپ پر ایمان رکھے کہ وہی اس جہانِ گزراں میں اُس کا نائب اور اُس کی مشیتوں کا نگراں ہے۔ تسلیم و رضا اُس کا شیوہ، جانبازی و سرفروشی اُس کا شکار اور خدمتِ خلق اُس کی عبادت ہو۔ بندۂ مومن اور عاشقِ صادق کی یہ شان ہونی چاہئے کہ وہ مقاصدِ خیر کیلئے ہر لحظہ جستجو میں لگا رہے، یہی شانِ انسانیت اور یہی اندازِ عبدیت ہے۔ اور اقبالؒ نے کہا کہ:

علم ہے ابن الکتاب، عشق ہے ام الکتاب

مطالعہ کیسے کریں؟

- **Moh.Sohil Sk. Mustafa** (B.Pharm 3rd Year)

ایک انسان اپنی زندگی کو برقرار رکھنے کیلئے جس طرح غذا کا محتاج ہے اس کے بغیر وہ اس عالم مادی میں زندہ نہیں رہ سکتا، اسی طرح ادب کا کوئی بھی طالب علم مطالعے کے بغیر دنیا میں پرواز نہیں کرسکتا۔ جو شہباز کی طرح اس کی بلندیوں میں اڑانیں بھرنے کا متمنی ہو کیونکہ دورانِ مضمون طالب ادب کو یہیں سے غذا ملتی ہے، اسلئے اگر آپ ایک عمدہ ادیب اور عظیم انسا بننا چاہتے ہیں تو پہلی فرصت میں مطالعے کے اوقات میں اضافہ کیجئے، اسے اپنا اوڑھنا بچھونا بنا لیجئے لیکن ہاں پہنچ کر یہ سوال اٹھ کھڑا ہوتا ہے کہ مطالعہ کس طرح اور کیسی کتابوں کا کرنا چاہئے؟

تو آیئے! آپ کی سہولت و رہنمائی کے لئے مطالعے کے اصول و طریقے پیش خدمت ہیں، پڑھئے اور استفادہ حاصل کیجئے:

☆ معیاری اور صالح ادبی ذوق پر مبنی کتابوں کا ہی مطالعہ کرنا چاہئے۔

☆ ہر باب کو جلدی جلدی اس کا مرکزی خیال سمجھنے کی خاطر پڑھئے۔

☆ مطالعے کے دوران بار بار ٹھہر کر غور کیجئے کہ آپ کیا پڑھ رہے ہیں، سوچ سمجھ کر پڑھنا بہتر ہے۔ شکاری کتے کی طرح خرگوش کے پیچھے بھاگنے سے کوئی فائدہ نہیں۔

☆ مطالعے کے دوران اپنے ہاتھ میں رنگدار پنسل رکھئے، جب آپ کی نظر سے کوئی ایسا طریقہ یا نکتہ گزرے جس پر آپ عمل کر سکتے ہیں تو اس پر نشان لگا دیجئے۔ اگر نہایت اہم اور طویل ہو تو حاشیے میں کوئی نشان لگا دیجئے مثلاً (اہم یا ضروری یا کوئی علامت) کتاب پر نشان لگانا اور لکیریں کھینچنا مطالعے کو زیادہ دلچسپ اور اعادہ کو زیادہ آسان بنا دیتا ہے۔

☆ آپ ایک ڈائری رکھئے جس میں اپنی وہ کامیابیاں درج کیجئے جو آپ نے تجربوں اور اصولاں کی مدد سے حاصل کئے ہیں، ان کے اندراج میں بہت زیادہ حقیقت پسندی سے کام لیجئے، نام، تاریخ اور نتیجہ درج کیجئے۔

☆ مطالعے کے دوران بار بار ٹھہر کر خود سے سوالات کیجئے کہ آپ ان طریقوں پر کس طرح عمل کر سکتے ہیں۔

☆ ہر ہفتے اپنی ترقی کا جائزہ لیجئے، اپنے آپ سے پوچھئے کہ آپ سے کونسی غلطیاں سرزد ہوئیں؟ آپ نے کیا اور کہاں ترقی کی ہے؟ مستقبل کے لئے کیا کیا سبق سیکھے ہیں؟

☆ سخت محنت ہی ساحد ایسی کنجی ہے جو ہماری آرزوؤں کے دروازے ہم پر کھول دے گی۔

لوہار کا لڑکا عظیم سائنسداں بن گیا.....

- Shoeb Shah Uman Shah
(B.Pharm 3rd Year)

لوہار کا لڑکا جولندن شہر کی ایک گلی میں جلد سازی کا کام کرتا تھا، ایک دن عظیم مئیکل فیراڈے ہوگیا۔

ہوا یہ کہ جلد سازی کے لئے جو کتابیں آتی تھیں ان میں سے اپنی پسند کے لائق چُن کر یہ محنتی لڑکا پڑھتا جاتا تھا۔ اس کو بجلی کے متعلق بہت دلچسپی تھہ، یہ بجلی کے متعلق کتابیں پڑھتا تھا۔ اس کی دلچسپی اور لگن دیکھ کر کسی بزرگ نے اس کو تجربہ گاہ میں سائنسداں ڈیوی کی ماتحتی مین ایک معمولی کام دلوا دیا۔ اسے بوتلیں صاف کرنے کا کام ملا۔ اب مائیکل فیراڈے کو تجربہ گاہ میں اپنی دلچسپی کی چیزیں دیکھنے کا زیادہ موقع ملا۔ وہ خود تجربہ گاہ میں تجربے کرنے لگا اور ایک دن اس نے بجلی پیدا کرنے والا آلہ ایجاد کر دکھایا۔ آج ہم مائیکل فیراڈے ہی کی کوششوں کی وجہ سے جس نے ۲۵/اگست ۱۸۶۷ء کو اس دنیا کو خیر باد کہہ دیا، بجلی کی برکتوں سے فیضیاب ہورہے ہیں۔

کتاب میری بہترین ساتھی

- Shoeb Shah Uman Shah
(B.Pharm 3rd Year)

کسی مفکر کا قول ہے کہ ''دنیا میں سے سے غریب وہ شخص ہے جس کا کوئی ساتھی نہ ہو''۔ شاید یہ بات صحیح ہے کہ تنہائی زندگی کی دشمن ہے جسے دور کرنے کے لئے رفیق کی ضرورت ہوتی ہے۔ کئی رفیق ایسے ہوتے ہیں جو بُرا وقت پڑنے پر منہ موڑ لیتے ہیں لیکن میں نے ایسا رفیق چُنا ہے جسے اِن باتوں سے کوئی غرض نہیں کہ میں خوش ہوں یا فکر مند، اور وہ ہے کتاب۔ کتاب ایک معلم ہے، کتاب پڑھنے سے معلومات میں اضافہ ہوتا ہے، یہ کبھی ہمارا ساتھ نہیں چھوڑتی، یہاں تک کہ دورانِ سفر بھیہماری تنہائی کی ساتھی بن سکتی ہے۔ اس کو انسان کی امیری، غریبی، بلندی، پستی سے کوئی غرض نہیں۔ انھیں باتوں کی وجہ سے کتاب کو ایک عظیم رہبر اور سچا دوست قرار دیا گیا ہے۔ اچھی کتاب پڑھنے سے قوتِ تحریر کو تقویت ملتی ہے جس سے ہمیں اپنے خیالات کو ظاہر کرنے کا موقع ملتا ہے۔ کتاب ہر جگہ ہمارے ساتھ رہ سکتی ہے۔ یہ ہمارے سامنے دنیا کی حقیقت اور سچائی کو پیش کرتی ہے، اس کے مطالعہ سے جینے کا سلیقہ آتا ہے۔

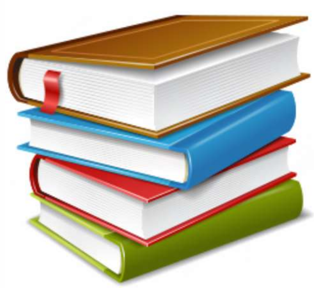

بے قرار کا قرار

- Shoeb Shah Uman Shah
(B.Pharm 3rd Year)

چاندنی رات تھی، بیمارِ غم بستر پر پڑا تڑپتا تھا، بیقرار ہوتا تھا، نیند نہ آتی تھی، کسی کی یاد رہ رہ کر ستاتی تھی، آہوں کا زور، نالوں کا شور، آہیں رہے سہے جگر کو جلاتی تھیں اور نالوں کی صدائیں آسمانوں تک جاتی تھیں، یہ حالت دیکھ کر چاند طیش میں آیا اور بولا: '' میری آرام دہ حکمرانی تجھے کیوں نہیں بھاتی؟ سب سوتے ہیں تجھے نیند نہیں آتی، ہر انسان میری نائب السلطنت ملکہء نیند کی عالمگیر مملکت میں سرشار ہے، سونے میں بڑا مزہ ملتا ہے، اس کو اسی میں قرار ہے، اے آرام کے نامحرم! تو میری قلمرو میں کس لئے بیزار ہے؟''

چٹکی ہوئی چندنی والے چاند نے میرے خیالات کو تہ و بالا اور میری بے قراری کو دوبالا کر دیا۔ میں نے کہا :
''میں ناحق شناس نہیں ہوں اور احسان فراموشی بھی میری شیوہ نہیں ہے، میں تیری ضیافت وعنایات کا شکر گزار، تیرے احسانات کا ممنون اور تیری چاندنی کا مفتون ہوں۔ مفتون اس لئے کہ جسکی قدرت تجھ میں آشکار ہے یہ حرص و ہویٰ کا بندہ دل فگار ہے، وہ قدرت والا، وہ طاقت والا سب کے پاس رہتا ہے، ہر ایک دی حیات، کیا نباتات، کیا حیوانات اور کیا معدنیات، ہر ایک اس پر دل و جان سے فدا اور اسکی ایک دیدار کے طلبگار ہیں۔ میرے دل میں ایک مندر ہے وہ اس کے بھی اندر ہے مگر ہائے دکائی نہیں دیتا۔''

موسیٰؑ کو طور پر بلایا، اپنا جلوہ سہیں دکھایا، باقی ماندہ عشاق کیلئے اپنے محبوب کے ہاتھ پروانہ بھجوایا، لکھا تھا: میرا کرنا، .... میں اب آیا کہ آیا، اس انتظار نے عجیب بسیرا دکھایا، دن گزرے، ہفتے گزرے، مہینے اور سال بی گزر گئے۔ وہ نہ آیا، پر نہ آیا۔ اجی! انتظار موت سے بھی کڑا ہوتا ہے۔ جس نے کسی کا انتظار نہیں کیا اُس کو کیا معلوم کہ کسی کے منتظر کا کیا حال ہوتا ہے۔ میرا جی گھبراتا ہے، کلیجہ منہ کو آتا ہے اور طبیعت جنگل اور ویرانے کو نکل جانے کو چاہتی ہے۔

میں نے سانس کے ڈاکیے کے ہاتھ کئی پیغام بھیجے، آہ وزاری کے نقارے بجائے کہ میری سنے اور میرے پاس آئے مگر اُس نے میری التجا پر توجہ نہ کی۔ ہائے وہ کہاں ہے؟ میری بے قراری اس کے دل میں اثر کیں نہیں کرتی۔ کہیں وہ نئے فدائیں کی مجلس میں دل تو نہیں بہلاتا؟ نہیں! یہ وہم ہے۔ جھوٹا خیال ہے۔ اس کی ذاتِ بابرکات سے یہ کوسوں بعید ہے کہ اوروں سے رنگ تلیں منائے اور مجھے بھال جائے۔ وہ وعدے کا سچا اور قول کا پکا ہے۔ اپنے دیوانوں، محمدی نوجوانوں کا ہوکر رہنے کا وعدہ کر چکا ہے۔ میں بھی تو محمد ﷺ کا دیوانہ ہوں۔ اُسی کا مستانہ ہوں۔ گو گناہوں سے گندہ ہوں مگر اُس واحد خدا کا بندہ ہوں جس نے گناہوں کے بخشنے اور اپنا جلوہ دکھانے کا وعدہ کیا ہے۔

بس بس! اسی خواہش سے، اسی آرزو میں مَیں اپنے مکان کی کھڑکی کے سامنے بیٹھا ہوں اور نگاہیں آسمان پر ہیں کہ آسمان کی کھڑکی کھلے اور مجھ بے قرار کا قرار اپنا جلوہ دکھائے۔

Mullana-Ambala, Haryana
CENTENARY YEAR CELEBRATION
ASSOCIATION OF INDIAN UNIVERSITIES (AIU), NEW DELHI
7th AIU Inter-University National Qawwali Competition
MM RANG-E Qawwali
28th - 29th March 2025
CENTENARY YEAR CELEBRATION
ASSOCIATION OF INDIAN UNIVERSITIES (AIU), NEW DELHI

KLASS
GAWANDE COLLEGE OF PHARMACY
SAKHARKHERDA
D. PHARMACY

NYKSM

GAWANDE COLLEGE OF PHARMACY

Sakharkherda Tq. Sindkhed Raja, Dist.Buldhana